

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**КАФЕДРА ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН ТА ПУБЛІЧНОГО
УПРАВЛІННЯ**

Робота до захисту допущена

Завідувач кафедри
державно-правових дисциплін та
публічного управління
_____ **Ганна КОНАРСЬВА**

«21» лютого 2025 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
на тему Удосконалення механізмів взаємодії органів місцевого
самоврядування з правоохоронними органами

Виконав: студент 2 курсу, групи 1/23-ПУА-М

напряму підготовки (спеціальності) _____

281 «Публічне управління та адміністрування»

ПОНОМАРЕНКО Микола Васильович

(прізвище та ініціали)

(підпис)

Керівник викладач кафедри державно-правових дисциплін та публічного
управління, доктор філософії, ФРОСІНЯК Р.В.

Рецензент Заступник начальника ГУНП в Кіровоградській області, полковник
поліції САГАЛЬ О.В.

Кропивницький - 2025 р.

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Факультет №4
Кафедра державно-правових дисциплін та публічного управління
Освітній ступінь магістр
Спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри державно-правових дисциплін та публічного управління

Ганна КОНАРСЬКА

«05» жовтня 2024 року

**З А В Д А Н Н Я
на кваліфікаційну магістерську роботу**

ПОНОМАРЕНКА Миколи Васильовича

1. Тема Удосконалення механізмів взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами
2. Науковий керівник: Фросіняк Р.В., доктор філософії
затверджені наказом ДонДУВС від « 01 » 10 2024 року № 562 адм
3. Строк подання роботи « 15 » 02 2025 року
4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

1.	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ
1.1.	Нормативно-правове забезпечення взаємодії місцевого самоврядування та правоохоронних органів
1.2.	Правові засади взаємодії поліції та органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення життєдіяльності регіону Правові засади взаємодії поліції та органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення життєдіяльності регіону
1.3.	Форми та напрями взаємодії поліції та органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення життєдіяльності регіону та створення безпекового середовища в умовах воєнного стану
2.	АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ В УКРАЇНІ

2.1.	Практичні аспекти взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів
2.2.	Оцінка ефективності існуючих механізмів взаємодії
2.3.	Проблеми та виклики у забезпеченні ефективної співпраці між місцевим самоврядуванням та правоохоронними органами
3.	ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ
3.1.	Міжнародна практика співпраці поліції з органами місцевого самоврядування
3.2.	Сучасні тенденції та напрями вдосконалення процесу взаємодії поліції з органами місцевого самоврядування в Україні
	ВИСНОВКИ

6. Дата видачі завдання « 05 » жовтня 2024 року.

№ з/п	Етапи підготовки	Строк виконання	Примітка
1	Складання плану роботи. Підбір наукових та нормативних джерел за темою дослідження	30.10.2024	
2	Представлення Розділу I роботи на перевірку науковому керівнику	15.11.2024	
3	Представлення Розділу II роботи на перевірку науковому керівнику.	05.12.2024	
4	Представлення Розділу III роботи на перевірку науковому керівнику, доопрацювання Розділів I та II	25.12.2024	
5	Підготовка тез для виступу на науковому заході (наукової статті) та остаточного варіанту тексту роботи	22.01.2025	
6	Підготовка відповідних документів (реферат, рецензія тощо)	06.02.2025	
7	Оформлення роботи та представлення її на кафедрі.	14.02.2025	

Здобувач

_____ (підпис)

Пономаренко М.В.
(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

Фрорсіняк Р.В.

АНОТАЦІЯ

Пономаренко М. В. Удосконалення механізмів взаємодії органів місцевого самоврядування з правоохоронними органами: магістерська кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування», -ДонДУВС, Кропивницький, 2025. – 83 с.

У магістерській роботі здійснено комплексне дослідження нормативно-правових засад взаємодії Національної поліції з органами місцевого самоврядування.

Мета дослідження є вивчення особливостей взаємодії органів місцевого самоврядування з Національною поліцією у сфері забезпечення громадського порядку.

Об'єкт дослідження виступають органи місцевого самоврядування та Національна поліція.

Предмет дослідження – взаємодія органів місцевого самоврядування з Національною поліцією у сфері забезпечення громадського порядку.

Методи дослідження: синтез, історичний, аналіз, порівняння

Гіпотеза: одним з головних завдань при побудові взаємодії органів місцевого самоврядування з Національною поліцією у сфері громадського порядку є удосконалення дій громадських формувань з охорони публічного порядку, участь поліції у вирішенні проблем певної території, в межах якої мешкає громада.

Взаємодія між Національною поліцією і громадськістю може бути реалізована на двох рівнях: перший рівень – рівень взаємодії з населенням (поліція комунікує через медіа, шляхом реалізацій інформаційних кампаній, шляхом роботи з органами місцевого самоврядування тощо); другий рівень – рівень взаємодії з окремими групами чи представниками громадянського суспільства (громадськими об'єднаннями, волонтерськими організаціями, благодійними фондами тощо), такі рівні комунікації спрямовані на виконання окремих завдань, які, як правило, мають загальний характер.

Взаємодія ґрунтується на прямому або опосередкованому контакті та можлива за наявності спільної мети або реалізації спільного інтересу, яку сторони взаємодії намагаються досягти. Разом із тим розглянуто аспекти симбіотичного підходу до взаємодії, за умови якої кожен із суб'єктів взаємодії досягає своїх результатів, однак їх досягнення можливе виключно за результатами такої взаємодії. Відповідно до цього підходу, взаємодія передбачає взаємозв'язок між Національною поліцією і органами місцевого самоврядування, що базується на дотриманні встановлених законом норм і правил поведінки кожного з них, спільному інтересі, обміні інформацією та наявності контакту з реальною можливістю розвивати стійкі взаємини надалі.

Взаємодія між Національною поліцією і органами місцевого самоврядування базується на спільному розумінні та баченні мети та є елементом партнерства поліції та громади.

Доведено, що взаємодія Національної поліції з органами місцевого самоврядування за сучасних умов сприяє забезпеченню публічної безпеки та порядку.

Взаємодія Національної поліції з органами місцевого самоврядування представлена як через імперативний вплив державного органу виконавчої влади, так і через партнерство між її суб'єктами, метою якого є досягнення спільного публічного інтересу та реалізація взаємних цілей.

Взаємодію Національної поліції з органами місцевого самоврядування представлено у фокусі розроблення та впровадження програм та ініціатив, спрямованих на активне залучення громади до роботи Національної поліції та підтримання її у виконанні нею своїх функцій для забезпечення публічної безпеки та порядку.

Установлено, що взаємодія Національної поліції з органами місцевого самоврядування може сприяти виявленню пріоритетних проблем та потреб громади у сфері публічної безпеки. Органи місцевого самоврядування представлено як суб'єктів, що характеризуються глибоким зв'язком із громадою

і можуть стати надійними партнерами для поліції у виявленні та вирішенні проблем, з якими стикаються місцеві мешканці.

За своєю суттю взаємодія є симбіозом між державним органом і інституціями громадянського суспільства, метою якого є сприяння більш ефективній боротьбі з різними проявами злочинності та підвищення рівня безпеки та правопорядку в суспільстві.

Аналіз нормативно-правових актів, якими регламентується взаємодія поліції і представників громади, дає можливість запропонувати її покращення та систематизацію.

Виявлено та сформульовано основні сучасні тенденції організації взаємодії органів Національної поліції і органів місцевого самоврядування: посилення та деталізація врегулювання взаємодії поліції з громадськістю; розширення сфери взаємодії поліції з органами місцевого самоврядування; упровадження нових форм та методів взаємодії; розвиток міжнародного співробітництва поліції з органами місцевого самоврядування.

Визначено аспекти превентивної діяльності проявів суспільної небезпеки колабораційної діяльності в умовах воєнного стану в контексті взаємодії Національної поліції і органів місцевого самоврядування. Виявлено та запропоновано основні сучасні тенденції організації такої взаємодії: законодавче врегулювання взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями; розширення сфери взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями; упровадження нових форм та методів взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями; розвиток міжнародного співробітництва поліції з органами місцевого самоврядування.

На сьогодні вкрай актуальною залишається проблема покращення взаємодії правоохоронних органів із громадськістю у запобіганні злочинності. Вона потребує подальшої розробки нових форм і методів взаємодії шляхом використання позитивного зарубіжного досвіду такої діяльності.

Ключові слова: орган місцевого самоврядування, громадські об'єднання правоохоронної спрямованості, взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	10
ВСТУП.....	11
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ	13
1.1. Нормативно-правове забезпечення взаємодії місцевого самоврядування та правоохоронних органів	13
1.2. Правові засади взаємодії поліції та органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення життєдіяльності регіону.....	17
1.3. Форми та напрями взаємодії поліції та органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення життєдіяльності регіону та створення безпекового середовища в умовах воєнного стану.....	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ В УКРАЇНІ.	23
2.1. Практичні аспекти взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів.....	23
2.2. Оцінка ефективності існуючих механізмів взаємодії	28
2.3. Проблеми та виклики у забезпеченні ефективної співпраці між місцевим самоврядуванням та правоохоронними органами.....	36
РОЗДІЛ 3. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ.....	38
3.1. Міжнародна практика співпраці поліції з органами місцевого самоврядування.....	38
3.2. Сучасні тенденції та напрями вдосконалення процесу взаємодії поліції з органами місцевого самоврядування в Україні.....	58
ВИСНОВКИ	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	79

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

АТО – антитерористична операція

ГО – громадська організація

ГОПС – громадські об'єднання правоохоронної спрямованості

ГФЗОГПідК – громадське формування з охорони громадського порядку і державного кордону

ГФОГП – громадські формування з охорони громадського порядку

ДОП – дільничний офіцер поліції

ДСНС – Державна служба України з надзвичайних ситуацій

ДФТГ – добровольче формування територіальної громади

КМУ – Кабінет Міністрів України

КУ – Конституція України

КУпАП – кодекс України про адміністративні правопорушення

МВС – Міністерство внутрішніх справ

НПУ – Національна поліція України

ОБСЄ – Організація з безпеки і співробітництва в Європі

ОМС – орган місцевого самоврядування

ООС – операція об'єднаних сил

ПОГ – поліцейський офіцер громади

ШОП – шкільний офіцер поліції

ВСТУП

Становлення України як демократичної правової держави та її орієнтир на європейський вектор розвитку передбачає побудову держави, в якій установлений міцний конституційний правопорядок та належним чином дотримані права і свободи людини. Ефективне функціонування органів публічної влади є запорукою встановлення, підтримки та зміцнення такого правопорядку. Масштабні реформи публічного управління, що здійснюються в Україні, потребують свого ґрунтовного і всебічного дослідження. Повною мірою це стосується і питань організації взаємодії між органами поліції та органами місцевого самоврядування. Актуальність даного питання обумовлюється трьома паралельними складовими частинами: по-перше, реформами, що наразі проводяться у нашій державі, однією з яких є реформа правоохоронної системи. По-друге, реформою системи місцевого самоврядування, направленою на суттєве розширення прав територіальних громад. По-третє, зовнішнім фактором, пов'язаним із воєнним конфліктом на Сході країни та сьогоденною військовою агресією Російської Федерації проти України, і, як наслідок, встановленням дії режимів, спочатку антитерористичної операції, а потім введення режиму воєнного стану.

24 лютого 2022 року є трагічною датою для історії України, адже повноцінне військове вторгнення росії на територію України внесло значні зміни в порядок нормального функціонування українського суспільства і зумовило необхідність перелаштування всіх суспільних відносин і економіки держави на підвищення обороноздатності, консолідації органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення безпеки громадян в умовах воєнного стану особливо на територіях які наближені до лінії оборони. Створення належних умов безпечного середовища на місцевому рівні неможливо без системної та ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів в цілому і Національної поліції,

зокрема. Передусім, така взаємодія дозволяє працювати ефективно, виступає чинником суспільної довіри, без якої неможливо побудувати міцну демократичну державу, забезпечити належний рівень правопорядку. Узагальнюючи вищевикладене, можна дійти висновку про те, що спільна діяльність Національної поліції України у сфері охорони публічного порядку та безпеки здійснюється на засадах партнерства в тісній співпраці з органами місцевого самоврядування, територіальними громадами, громадськими об'єднаннями та населенням спрямована на задоволення їхніх потреб і являє собою сукупність прав і обов'язків, спрямованих для створення та підтримання належного режиму правопорядку та сприяння в правоохоронній діяльності підрозділам поліції з урахуванням державних і місцевих інтересів з метою створення належного безпекового середовища. У зв'язку з цим питання акумуляції та розвитку ефективних форм взаємодії Національної поліції та органів місцевого самоврядування в умовах війни не втрачають своєї актуальності і потребують наукового узагальнення, що є метою наукового дослідження в межах даної статті.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

1.1. Нормативно-правове забезпечення взаємодії місцевого самоврядування та правоохоронних органів

Правова основа діяльності органів місцевого самоврядування (*далі – ОМС*) у сфері забезпечення публічної безпеки громад представлена положеннями Конституції України, Законів України «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кодексу цивільного захисту України та низки інших законів і підзаконних нормативно-правових актів, зокрема локальних, що приймаються самими органами місцевого самоврядування. Питання взаємовідносин ОМС з Національною поліцією (*далі – поліцією*) врегульовано Законом України «Про Національну поліцію України». Так, відповідно до 5 цього Закону поліція забезпечує постійне інформування ОМС про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку. Взаємодія поліції та ОМС у сфері протидії злочинності виражається і в тому, що керівники територіальних органів поліції повинні не менше одного разу на два місяці проводити відкриті зустрічі з представниками органів місцевого самоврядування на рівні областей, районів, міст та сіл із метою налагодження ефективної співпраці між поліцією та органами місцевого самоврядування і населенням (ч. 1 ст. 88 Закону). Поряд з цим, відповідно до ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію», діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб. З метою визначення причин та/або умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних

громад. Ч. 2 ст. 9 Закону України «Про Національну поліцію» передбачає забезпечення постійного інформування органів державної влади та ОМС а також громадськості про свою діяльність у сфері охорони та захисту прав і свобод людини, протидії злочинності, забезпечення публічної безпеки і порядку, а у ч. 6 цієї ж статті йдеться про те, що проекти нормативно-правових актів, які стосуються прав та свобод людини, обов'язково проходять громадське обговорення в порядку, визначеному Міністром внутрішніх справ України. Також у ч. 2 ст. 89 Закону України «Про Національну поліцію» законодавець говорить про співпрацю та взаємодію поліції із громадськістю як необхідну умову ефективної роботи поліції: «співпраця між поліцією та громадськістю спрямована на виявлення та усунення проблем, пов'язаних із здійсненням поліцейської діяльності, і сприяння застосуванню сучасних методів для підвищення результативності та ефективності такої діяльності» (Закон про Національну поліцію, 2015). До прямих безпосередніх завдань діяльності поліції, відповідно до ст. 2 Закону України «Про національну поліцію» слід віднести: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги.

Особливості діяльності Національної поліції в умовах воєнного стану визначаються чинним законодавством, перш за все Законом України «Про правовий режим воєнного стану». Відповідно до цього закону Національна поліція сприяє діяльності військової адміністрації, судів, прокуратури, судових органів в період дії воєнного стану; звітує перед військовою адміністрацією про правове становище на відповідній території, бореться зі злочинністю, здійснює охорону громадського порядку та результати діяльності. З 15 березня 2022 року набув чинності Закон України № 7147 «Про внесення змін до законів України» «Про Національну поліцію» та «Про Дисциплінарний статут Національної

поліції України» з метою вдосконалення діяльності поліції, у тому числі під час дії режиму воєнного стану» яким було доповнено повноваження поліцейських під час воєнного стану, зокрема: здійснювати прийом екстрених викликів за скороченим телефонним номером 102; за письмовим запитом в установленому законом порядку безоплатно отримувати від органів держави та територіальних громад, юридичних осіб державної форми власності, інформацію необхідну для виконання повноважень та завдань поліції, у тому числі стосовно військовополонених, у тому вигляді та тій формі, яка зазначена в запиті. Суб'єкти, яким адресовано такий запит, зобов'язані протягом 3 днів, або в разі неможливості – протягом 10 днів, надати відповідь на запит або повідомити про причини, що перешкоджають надати таку відповідь; здійснювати конвоювання осіб, затриманих за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, узятих під варту, обвинувачених або засуджених до позбавлення волі, а також охороняти їх у залі суду; утримувати в передбачених законом випадках в ізоляторах тимчасового тримання осіб, затриманих за вчинення кримінальних чи адміністративних правопорушень; осіб, стосовно яких застосовано запобіжний захід тримання під вартою; осіб, підданих адміністративному арешту; обвинувачених та засуджених; у межах компетенції здійснювати розмінування, що має оперативний характер (виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів, щодо яких є підстави вважати, що вони є предметами, знаряддями чи засобами вчинення адміністративних або кримінальних правопорушень); організувати роботу з надання, позбавлення та підтвердження допуску поліцейських до проведення спеціальних вибухотехнічних робіт; здійснювати техніко-криміналістичне забезпечення огляду місця події, в тому числі пов'язаної з пожежами та спеціальні вибухотехнічні роботи за фактами скоєння вибухів, надходження повідомлень про виявлення вибухонебезпечних предметів, загрозу вибуху; здійснювати представництво та забезпечувати виконання зобов'язань України в Інтерполі та виступати як Національне центральне бюро Інтерполу; здійснювати

співробітництво з Європолем та діяти як Національний контактний пункт між компетентними органами України та Європолем; організувати взаємодію правоохоронних органів та інших державних органів України з Інтерполом та Європолем, а також компетентними органами інших держав з питань, що належать до сфери діяльності Інтерполу та Європолу; здійснювати збирання біометричних даних осіб. Слід також виокремити додаткові заходи примусу, які мають право застосовувати поліцейські під час воєнного стану, а саме: здійснювати перевірку документів та фіксувати дані, що містяться в документах, якщо особа володіє зовнішніми ознаками, схожими на зовнішні ознаки особи, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених; зупиняти транспортні засоби, якщо наявна інформація, яка свідчить про те, що водій або пасажир транспортного засобу є особою, яка самовільно залишила місце для утримання військовополонених; використовувати у своїй діяльності такі технічні засоби, як безпілотні літальні апарати, та спеціальні технічні засоби протидії їх застосуванню а також спеціалізоване програмне забезпечення для здійснення аналітичної обробки фото– й відеоінформації, у тому числі для встановлення осіб і номерних знаків транспортних засобів; застосовувати будь-які підручні засоби, а не тільки спеціальні засоби, за необхідності відбиття нападу, що загрожує життю чи здоров'ю поліцейського чи іншої особи, та усунення небезпеки у стані крайньої необхідності або при затриманні особи, яка вчинила правопорушення та/або чинить опір; без попередження застосовувати спеціальні засоби та вогнепальну зброю стосовно осіб, які беруть участь у збройній агресії проти України.

1.2. Правові засади взаємодії поліції та органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення життєдіяльності регіону

На питання необхідності удосконалення нормативного забезпечення взаємодії ОМС та поліції звертали увагу багато дослідників. Зокрема В. Е. Фатхудінов вважає, що «першочерговими заходами у даному напрямі є

розроблення нормативних актів щодо покращення співпраці з населенням і місцевими громадами, пошуку спільних ефективних форм і методів роботи щодо гарантування публічної безпеки та боротьби зі злочинністю». На думку Барба В.С., «Закон України «Про Національну поліцію» лише частково дав розуміння наступних кроків розбудови поліції, разом з тим, він потребував прийняття ряду супутніх законодавчих та нормативних актів, які так і не були прийняті, передовсім, відсутній сам порядок взаємодії територіальних органів Національної поліції з органами місцевого самоврядування у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку». Слід погодитись з думкою автора про те, що «для ефективного забезпечення реалізації механізму співпраці Національної поліції з органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, необхідно розробити і затвердити Порядок взаємодії територіальних органів Національної поліції з органами місцевого самоврядування у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку».

На думку Крищенко А.Є. взаємодія поліції з органами місцевого самоврядування має бути основана на законі, співпраця, яка має спільну мету – підтримання належного стану публічного порядку, насамперед, на вулицях та інших публічних місцях, зниження рівня вуличної злочинності, залучення до спільних заходів все більшої кількості населення, збільшення кількості громадських формування з охорони публічного порядку, підвищення ефективності їх роботи – це нагальні потреби сьогодення. Відповідно до ст. 5 Закону України «Про Національну поліцію» поліція у процесі своєї діяльності взаємодіє з органами правопорядку та іншими органами державної влади, а також органами місцевого самоврядування відповідно до закону та інших нормативно-правових актів. Але в подальшому така взаємодія простежується тільки у VIII розділі «Громадський контроль» вказаного закону, а саме у статтях 87 та 88, в контексті можливості винесення резолюції недовіри органами місцевого самоврядування керівнику територіального органу поліції, а також обов'язковості проведення спільних зустрічей для обговорення проблемних

питань та обговорення можливих шляхів їх вирішення. Отже, взаємодія – це процес спільної діяльності двох або більше суб'єктів, які впливають один на одного, що змінює якісні характеристики кожного з них, та який в умовах взаємозв'язку пов'язує їх між собою для досягнення спільної мети.

Батраченко О.В. у своїй роботі під взаємодією поліції з іншими органами влади або місцевого самоврядування розуміє «вид правовідносин, в які вступають органи поліції різного рівня з іншими суб'єктами з метою підвищення ефективності діяльності Національної поліції щодо гарантування публічної безпеки та порядку, шляхом організації та планування спільних заходів у цій сфері, об'єднання інформаційних, технічних, людських та інших ресурсів для спільного їх використання». У той же час Лялюк О.Ю. стверджує, що «з урахуванням правового статусу суб'єктів взаємодії у наукових джерелах запропоновано декілька різних підходів до класифікації форм взаємовідносин між ними, найбільш прагматичним серед яких слід визнати поділ на інформаційні, організаційні (інституційні), матеріально-фінансові, контрольні. Інколи ці форми конкретизуються та, зокрема, виділяються такі: а) координація зусиль у рамках виконання обласних програм, б) розроблення та реалізація комплексних (обласної, міських та районних) програм профілактики правопорушень, спільних заходів щодо мінімізації злочинного впливу на дітей та молодь, інших заходів, спрямованих на підвищення ефективності боротьби зі злочинністю, в) проведення спільних рейдів, профілактичних заходів, спрямованих на виявлення та припинення кримінальних правопорушень, г) участь у нарадах тощо».

Т. Плугатар та С. Лелет зазначають, що «головною метою взаємодії поліції та ОМС крім координації, узгодження та вироблення спільних заходів є забезпечення єдності дій, взаємодопомоги й об'єднання зусиль для успішного вирішення спільних завдань щодо забезпечення та здійснення заходів правового режиму воєнного стану на території України, тобто взаємодія і взаємна допомога повинні бути чітко узгоджені як за цілями та завданнями, так і за

місцем і часом проведення спільних заходів. Досить велика кількість дослідників зазначають, що окремою формою взаємодії поліції та ОМС є створення муніципальної поліції, про необхідність та доцільність створення якої точилися та тримають дискусії до сьогодні. З приводу цього, наприклад С. Шевченка вважає, що «поліпшення взаємодії органів місцевого самоврядування з поліцією залежить від зміни її організаційної структури. Зокрема утворення місцевої (муніципальної) поліції – самостійної поліцейської структури, яка фінансується за рахунок місцевого бюджету з підпорядкуванням певних служб і наданням обов'язків, які відповідають місцевим умовам. Це буде, з одного боку, децентралізація МВС, а з іншого стане можливістю місцевих органів самоврядування самостійно впливати на стан забезпечення публічного порядку». В свою чергу А. Пишна зазначає, що «до компетенції ОМС відноситься створення муніципальних підрозділів з охорони публічної безпеки та порядку на кшталт «Муніципальної варти», але потребує чіткого розмежування повноважень таких підрозділів органів місцевого самоврядування та територіальних підрозділів Національної поліції. Визначення, що до їх компетенції відноситься виключно охорона публічної безпеки та порядку, але не надано повноважень щодо здійснення превентивних поліцейських заходів та заходів примусу. Також потребує врегулювання питання щодо можливості несення ними служби з використанням вогнепальної зброї або спеціальних пристроїв. Слід погодитись з думкою більшості авторів, що наразі немає законодавчо закріпленого механізму для формування місцевої поліції, крім того, розмежування повноважень муніципальної і державної поліції може бути вирішено лише з прийняттям відповідного нормативно-правового акту, та в свою чергу зазначити, що в умовах воєнного стану при наявності потреб підвищення обороноздатності держави та акумулювання місцевих фінансів та створенні безпекового середовища запровадження муніципальної поліції не наразі.

Найбільш повний перелік форм взаємодії територіальних органів поліції з ОМС та громадськими об'єднаннями було наведено Корнієнко М.В., до найбільш актуальних серед них дослідник відносить: спільне проведення аналізу стану правопорядку і законності; взаємний обмін інформацією про стан охорони публічної безпеки й порядку й виконання спільних дій; створення спільних інституцій (координаційних центрів, оперативних штабів, комісій) для організації та здійснення взаємодії; розроблення і прийняття узгоджених планів спільних заходів з охорони публічного порядку і запобігання правопорушенням; розроблення і прийняття узгоджених планів заходів з охорони публічного порядку і публічної безпеки в період встановлення дії режимів надзвичайного або воєнного стану; планування та реалізація заходів з забезпечення дотримання санітарно-епідеміологічних режимів та проведення карантинних обмежень; надання допомоги виборчими комісіями при забезпеченні правопорядку під час проведення виборчих компаній та референдумів; розробка узгоджених планів спільних дій з охорони публічного порядку і безпеки під час проведення масових заходів; організаційна та практична допомога підрозділів поліції у створенні громадських об'єднань з охорони правопорядку та організації навчання їх членів формам і методам роботи; розробка спільних програм та планів з профілактики правопорушень, сприяння правоохоронним органам у превентивній роботі з особами, що вчиняють домашнє насильство, зловживають алкогольними напоями, вживають наркотичні речовини, а також проведення заходів з попередження безпритульності та правопорушень серед дітей; співпраця з облаштування поліцейських дільниць та організації роботи дільничних офіцерів поліції та поліцейських офіцерів громади; спільна просвітницька діяльність з поширення правових знань, виховання правосвідомості та правової культури; заслуховування звітів керівників територіальних підрозділів поліції та дільничних офіцерів поліції про стан правопорядку та існуючі проблеми його забезпечення.

1.3. Форми та напрями взаємодії поліції та органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення життєдіяльності регіону та створення безпекового середовища в умовах воєнного стану

Аналіз законодавчих засад діяльності поліції та органів місцевого самоврядування та механізми його реалізації дають можливість виокремити найбільш актуальні форми їх взаємодії в умовах воєнного стану на регіональному рівні, а саме: 1) взаємодія поліції з громадськими формуваннями по охороні громадського порядку, сил територіальної оборони, Національної гвардії (в містах, населених пунктах, об'єднаних територіальних громадах) на де окупованих територіях, територіях наближених до військових дій, та в місцевостях з яких відбувається примусове виселення; 2) взаємодія з Національною гвардією та силами територіальної оборони щодо організації діяльності по перевірці документів у осіб для встановлення їх особистості та документів на вантаж в межах блокпосту – дорожнього укріпленого контрольно-пропускний пункт (КПП) із озброєною охороною, здатного самостійно тримати кругову оборону; 3) здійснення патрулювання вулиць, парків скверів, прибудинкових територій, облаштованих укриттів з метою виявлення вибухонебезпечних об'єктів; 4) спільно з Служби безпеки України (далі – СБУ) здійснення оперативно-розшукових заходів спрямованих на виявлення осіб, які здійснюють наведення зброї агресора та об'єкти енерго- та життєзабезпечення (межах роботи таких об'єктів); 5) спільно з ОМС та Державною службою з питань надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС) проведення роз'яснювальної роботи в освітніх закладах щодо дій у випадку виявлення вогнепальної зброї та вибухонебезпечних об'єктів; 6) взаємодія з Національною гвардією та силами територіальної оборони (далі – ТРО) щодо організації діяльності по перевірці документів у осіб для встановлення їх особистості під час комендантської години; 7) взаємодія поліції з ОМС, ДСНС щодо покращення умов доступу до укриттів та забезпечення безпеки осіб які в них перебувають; 8) взаємодія поліції, підрозділів Національної гвардії,

підрозділів військової служби правопорядку з забезпеченням доступу на територію громад зброї та боєприпасів з територій на яких тривають активні бойові дії та виявлення порушення правил дорожнього руху військовослужбовцями; 9) взаємодія поліції з ДСНС щодо ліквідації наслідків пожеж, руйнувань будівель, спасіння життя людей, звільнення їх з під завалів та надання домедичної допомоги; 10) взаємодія поліції, підрозділів Національної гвардії щодо дотримання вимог комендантської години; 11) взаємодія поліції з територіальними органами СБУ щодо виявлення колаборантської діяльності; 12) взаємодія поліції з органами прокуратури, СБУ щодо досудового розслідування воєнних злочинів; 13) розшук, затримання і доставлення до районних (міських) центрів комплектування Збройних сил України (далі – ТЦК ЗСУ) громадян, які ухиляються від виконання військового обов'язку за зверненням органів місцевого самоврядування та ТЦК.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ В УКРАЇНІ

2.1. Практичні аспекти взаємодії органів місцевого самоврядування та правоохоронних органів

Норми щодо проведення спільних проектів, програм і заходів відповідають ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» (Взаємодія з населенням на засадах партнерства), де зазначено, що діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб, а також п. 18 Європейського кодексу поліцейської етики 2001 року, у якому визначено, що поліція має бути організована в такий спосіб, щоб сприяла міцним зв'язкам поліції з громадськістю і, за потреби, – ефективній співпраці з іншими органами, місцевими громадами, неурядовими організаціями та іншими представниками громадськості, зокрема етнічними меншинами.

Спільними проектами поліції та громадськості можна вважати:

- проведення спільних наукових досліджень;
- розроблення інструкцій, програм, проектів законів тощо;
- проведення спільної експертизи нормативно-правових актів;
- участь поліцейських у роботі громадських приймалень і центрів правової допомоги населенню;
- організація телефонних гарячих ліній, виступів та оприлюднення публікацій у засобах масової інформації.

Національна поліція України взаємодіє з громадськістю також шляхом розроблення та реалізації спільних проектів, програм і заходів для задоволення потреб населення та покращення ефективності виконання покладених на неї завдань. Співпраця спрямована на виявлення й усунення проблем, пов'язаних із провадженням поліцейської діяльності та застосуванням сучасних методів

підвищення її результативності. Зазначений орган підтримує програми правового виховання, пропагує правові знання в освітніх установах, засобах масової інформації тощо.

Вартий уваги приклад реалізації проекту взаємодії дільничного офіцера поліції з мешканцями села на Львівщині, де дільничний разом із мешканцями встановив більш як сто камер відеоспостереження. Так, рівень учинення крадіжок суттєво знизився. Старший дільничний офіцер поліції Пустомитівського відділення поліції Р. Таратула з 2007 року обслуговує Солонківську адміністративну зону, до якої входить чотири сільські ради (майже 20 тис. мешканців). Згідно з даними поліції, на час призначення дільничного на цю посаду рівень злочинності на його території нічим не відрізнявся від інших аналогічних дільниць.

Спочатку люди не поспішали надавати власні кошти на встановлення камер відеоспостереження. Першу партію обладнання було закуплено за рахунок коштів сільської ради. Згодом до фінансування проекту долучились місцеві підприємці, а потім й інші мешканці. Прозорість механізму зрештою сприяла схвальному сприйняттю цих новацій. Процес тривав близько чотирьох років. Відтоді в Солонці не сталося жодної квартирної крадіжки, правоохоронці розкривають навіть розшукові дорожньо-транспортні пригоди, у тому числі вчинені за межами населеного пункту – на міжнародній трасі «Київ – Чоп». Нині на вулицях с. Солонки розміщено понад 100 камер відеоспостереження, заплановано додатково встановити ще 200. Дільничний офіцер планує поширити цей досвід на інші села, райони та навіть на всю Львівську область.

Усі відеокамери під'єднано до моніторингового центру, працівники якого мають змогу вести спостереження. Якщо вони помічають небезпечні речі або підозрілих людей, то задля недопущення загрози звертаються до правоохоронних органів. Односельчани схвально ставляться до того, що на вулицях та у власних домівках стало набагато безпечніше, і всіляко підтримують ініціативи свого дільничного. Про рівень довіри до нього свідчить

те, що цей проект мешканці фінансують без жодних упереджень як власним коштом, так і за рахунок об'єднання співвласників багатоквартирного будинку. Щодо ефективної співпраці поліції з громадою зазначений правоохоронець стверджує, що рівень технічного забезпечення поліції має бути не нижчим, ніж у злочинців. Це забезпечить і розкриття, і високий рівень довіри з боку населення. Запорукою успіху є активна роз'яснювальна робота, виконання власних обіцянок.

Упроваджуючи досвід у регіоні, слід урахувати, що кошти на встановлення камер можуть надходити з різних джерел. По-перше, на території будівель і закладів загальноміського користування обладнання може бути закуплене за кошти з бюджету. По-друге, з огляду на активне зведення новобудов у Львові, відеокамери можна встановити коштом забудовників, які прагнуть усіляко зацікавити покупця, який, купуючи квартиру, бажає жити в безпеці. По-третє, у місці масового скупчення офісів фірм, магазинів підприємці також встановлюють камери відеонагляду, щоб також працювати і приймати своїх клієнтів у безпечних умовах. Львів'яни активно діляться своїми приватними відео в соцмережах, коли хочуть довести чиюсь або свою правоту. Нерідко завдяки таким роликам можна з'ясувати обставини ДТП, зокрема встановити злочинця. Облаштування відеокамер – це профілактика крадіжок і ДТП, а також стимул, спроможний дисциплінувати тих, хто звик ігнорувати закон.

Системи відеоспостереження активно облаштовують керівники організацій і підприємств. Обсяг фінансування встановлення цього обладнання залежить від технічних характеристик камер, їх кількості й вимог замовника.

Допоки можновладці вирішують, як громада може впливати на злочинців та правопорушників, у деяких селах уже давно є «шерифи». У межах проекту «Шерифи для нових громад» варто дослідити діяльність цієї категорії осіб в Україні та світі. До речі, можливість захистити себе насправді є не лише привілеєм громадянина України, а й конституційним правом, яке гарантовано

Основним Законом держави (право на самооборону, захист своєї гідності, житла, власності тощо). Таким чином, запровадження даного проєкту в Україні загалом довело, що «дільничний має бути частиною громади й надавати якісні послуги людям».

Національна поліція активно реалізує проєкт «Поліцейський офіцер громади» під егідою Посольства США в Україні та проєкт технічної допомоги ІСІТАР. Робота поліцейського офіцера громади стала більш широкою, ніж у його колег. Поліцейський офіцер громади став частиною громади і надає якісні послуги людям. Так, відповідно до Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції, затвердженої наказом МВС України від 28 липня 2017 року № 650, завданнями дільничних офіцерів поліції є:

1) діяльність, що ґрунтується на принципі взаємодії з населенням на засадах партнерства та має на меті співпрацю з громадянами, громадськими організаціями, установами, підприємствами різних форм власності;

2) взаємодія з органами державної влади та місцевого самоврядування, населенням й утвореними відповідно до чинного законодавства громадськими формуваннями з охорони громадського порядку;

3) виконання завдань, спрямованих на дотримання прав і свобод людини, а також інтересів суспільства й держави.

Крім того, у розділі 3 цієї Інструкції («Взаємодія з населенням») зазначено:

1. Дільничний офіцер поліції з метою впровадження принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства організовує роботу за такими напрямками:

- протидія злочинності, профілактика правопорушень та охорона публічного порядку за участю населення;

- співпраця з органами місцевого самоврядування, представниками територіальних громад, населенням, керівниками підприємств, соціальних, навчальних і культурних закладів, закладів захисту дітей з метою реалізації принципу взаємодії з населенням на засадах партнерства, обмін інформацією для подальшого її використання під час виконання службових обов'язків;

- визначення спільних пріоритетних напрямів роботи та її оцінювання з урахуванням думки і потреб громадськості.

2. Дільничний офіцер поліції проводить відкриті зустрічі з представниками органів місцевого самоврядування областей, районів, міст і сіл з метою налагодження ефективної співпраці між поліцією та органами місцевого самоврядування й населенням. Він інформує про стан законності, боротьби зі злочинністю, охорони громадського порядку та результати діяльності на відповідній території.

3. У межах поліцейської дільниці дільничний офіцер поліції проводить серед населення роз'яснювальну роботу для формування в населення правової культури, негативного ставлення до суспільно небезпечних явищ з метою підняття іміджу поліції та про способи захисту й самооборони від злочинних посягань.

4. Дільничний офіцер поліції у межах взаємодії з органами соціального захисту населення місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, службами в справах дітей, благодійними, громадськими організаціями, представниками територіальних громад, спеціалізованими установами для осіб, які відбули покарання, здійснює роботу із запобігання вчиненню правопорушень, у тому числі стосовно осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах.

2.2. Оцінка ефективності існуючих механізмів взаємодії

Показники ефективності сучасної юридичної практики правоохоронця не повинні бути декларативними або надуманими, а мають об'єктивно відображати наявний стан, що дає можливість оперативно реагувати на її зміни. Звідси слід звернути увагу на питання щодо параметрів професійної діяльності працівника поліції, які розкриваються через призму об'єктивних та суб'єктивних чинників (положення нормативно-правової бази, специфіка

поведінкових проявів самого фахівця тощо). Зрозуміло, що тут варто говорити й про відповідні рекомендації, які пропагують комплексний підхід до оцінювання ефективності службової діяльності поліцейських, спрямованої на забезпечення виконання нормативних приписів держави.

Варто зазначити, що метою розвитку Міністерства внутрішніх справ України на сучасному етапі є його становлення як головного органу в системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у тому числі у сфері забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності тощо. На цьому наголошують вимоги Указу Президента України від 14 березня 2016 року № 92/2016 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України». Йдеться також і про розробку політики оцінки якості надання правоохоронних послуг.

Водночас на органи Національної поліції (як структурної одиниці МВС) покладаються завдання з надання поліцейських послуг у сферах: забезпечення публічної безпеки і порядку; охорони прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави; протидії злочинності; надання в межах, визначених законом, послуг із допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги. Аналогічні норми простежуються й у положеннях Закону України «Про Національну поліцію». З огляду на зазначені позиції, варто вести мову про визначення стандартів надання правоохоронних послуг та впровадження критеріїв оцінки ефективності (якісних показників (параметрів) діяльності органів і підрозділів поліції України.

Як справедливо зазначають окремі експерти-аналітики, поліція має використовувати процедури та механізми, які унеможливлюють здійснення маніпуляцій із показниками діяльності її працівників та органів загалом. Звідси слушною, на моє переконання, є позиція нормотворця Грузії, за якою

законодавчо заборонено оцінювати результати правоохоронної діяльності за кількісними показниками. Навіть таке пряме передбачення є далеким від досконалості, але все ж таки здатне протидіяти консервативним проявам так званої «палочної» системи оцінки результативності роботи працівників правоохоронних органів, яка чітко проглядається в Україні ще з радянських часів (навіть попри анонсовані позиції щодо проведення певних реформ у цій сфері). Превалювання кількісних критеріїв роботи подекуди заважає реалізації саме якісного складника протидії злочинним проявам.

Головним результатом роботи має бути впевненість більшості населення в тому, що персонал правоохоронних органів (а отже, й підрозділів поліції):

- кваліфіковано здійснює правоохоронну діяльність щодо попередження злочинності, розкриття вчинених злочинів та охорони громадського порядку;
- чесно виконує свої обов'язки та дотримується законів;
- допомагає пересічним людям; ставиться до всіх людей з повагою.

Очевидно, з аналогічних міркувань норми ч. 3 ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» передбачають те, що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності її органів і підрозділів. Проте, на моє переконання, оцінка ефективності правоохоронної діяльності не має обмежуватися показником рівня довіри населення до поліції, що згідно з вимогами законодавства вираховується незалежними соціологічними службами в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України. Адже до уваги має братися комплекс факторів (як об'єктивних, так і суб'єктивних), що загалом і визначає ефективність діяльності органів поліції в усіх її проявах.

Для порівняння і можливого запозичення можна навести досвід оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів (у тому числі поліції) зарубіжних країн. Так, зокрема, в США стандарти оцінки визначаються показниками дев'яти основних напрямів правоохоронної діяльності:

- основні завдання підрозділу, взаємодія з іншими правоохоронними органами;

- організація діяльності підрозділу, управління й адміністрування;
- структура особового складу;
- організація безпосередньої роботи з кадрами;
- оперативна діяльність;
- супровід і підтримка;
- діяльність із забезпечення безпеки дорожнього руху;
- діяльність з утримання арештованих та їх конвоювання;
- допоміжні і технічні служби.

Водночас у Великобританії кожен підрозділ поліції складає щорічний план впровадження найвищої якості разом із поліцейським щорічним планом. Через п'ять років існування програми проводиться інспектування підрозділів у цьому ракурсі. Оцінка виконання індикаторів проводиться за правилами так званих «Чотирьох Сі», тобто чотирьох позицій оцінки, до яких належать:

- виклик (складається з двох критеріїв виклику поліції: Чому надається послуга і Чому вона була надана у певний спосіб, а не в інший?);
- порівняння (порівнюються індикатори ефективності служби, кількісні дані, результати досліджень і оглядів, інспекцій і самооцінки, показники інтерв'ювання тощо);
- консультація (огляд скарг, інтерактиви з мережі, референдуми, аналіз потреб громадськості, зустрічі з громадянами, використання консультаційних документів й ін.);
- змагання (змагання за якість послуг між найбільш широким спектром поліцейських підрозділів, включаючи громадські об'єднання, які виконують правоохоронні функції. Основне завдання – продемонструвати, що послуги, які надаються, є конкурентоспроможними).

Звідси можна говорити про доволі широкий спектр показників, які беруться до уваги під час оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів США та Великобританії. Причому ефективність діяльності органів поліції наведених країн включає в себе як кількісні, так і якісні показники

роботи, що можуть запозичуватися у тому числі з незалежних статистичних джерел.

Разом із тим загальна ефективність поліцейської діяльності в Канаді вимірюється за такими параметрами:

- відсоток канадців, які задоволені роботою поліції щодо створення безпечної держави та охорони прав громадян;

- індекс «тяжкості» злочинних проявів (зокрема, аналізу піддаються всі кримінальні правопорушення, у тому числі у сфері безпеки дорожнього руху та протидії наркозлочинності);

- загальний показник (рейтинг) злочинності в Канаді на 100 000 населення.

Оцінка ж роботи поліції Польщі складається з оцінки кожного підрозділу, використовуються різні підходи й критерії. Проте їх аналіз дає можливість стверджувати, що показники ефективності насамперед залежать від об'єктивної статистики щодо кількості злочинів та результатів опитування населення, які проводяться незалежними соціологічними інститутами і впливають на розробку планів роботи поліції.

Отже, враховуючи наведені вище критерії, позитивний досвід зарубіжних країн, а також позиції науковців з окресленої проблематики державний стандарт надання поліцейських послуг, а отже, оцінка ефективності службової діяльності органів і підрозділів поліції України має передбачати систему кількісно-якісних параметрів, виходячи з характеристики їх властивостей, а саме:

- 1) показники призначення і безпосередньої первинної діяльності уповноважених суб'єктів: показники правозастосування (швидкість вжиття заходів); ступінь задоволеності заявників та потерпілих щодо реагування з боку працівників поліції; показники сумісності та взаємодії представників різних служб і підрозділів тощо;

- 2) показники стану публічної безпеки і порядку: кількісно-якісні дані щодо зареєстрованих кримінальних та адміністративних правопорушень у межах території обслуговування чи специфіки діяльності окремого підрозділу (за

видами правопорушень на 1000 осіб населення); відсоток їх викриття і розслідування (деталізована кількість виявлених злочинів (за видами); превентивна діяльність (суспільне сприйняття загального рівня злочинності громадянськістю);

3) показники надійності: характеристики результату поліцейської послуги (кількість скарг щодо якості обслуговування чи піклування), безвідмовність, збереженість (кількість скарг щодо дій працівників конкретних підрозділів поліції); інформування щодо прийнятих рішень або перебігу досудового розслідування;

4) показники професійного рівня персоналу поліцейської установи: кількість фахівців в організаційній структурі органу поліції, плинність кадрів серед поліцейських; рівень професійної підготовки та перепідготовки (на 100 одиниць штатної чисельності територіального органу); загальні навички, знання та дотримання вимог нормативних документів, уважність і доброзичливість у відносинах із громадянами й ін.;

5) оптимізація використання ресурсів (стан забезпечення поліцейської діяльності за окремими показниками: транспортні та інформаційно-технічні засоби, розмір грошового утримання певних категорій працівників тощо);

6) загальний відсоток населення, задоволеного якістю роботи органів і підрозділів поліції (ступінь довіри населення до поліції).

Звідси кількісні дані окреслених параметрів мають відображатися залежно від статистичних результатів та цифрових характеристик видів забезпечення. Збір, фіксація та узагальнення інформації у межах аналогічних кількісних показників передбачається сферою компетенції окремих служб і підрозділів. Так, зокрема, до структури Національної поліції входить Департамент організаційно-аналітичного забезпечення та оперативного реагування, серед основних завдань якого:

– моніторинг оперативної обстановки в державі;

– вивчення, аналіз і узагальнення результатів та ефективності поліцейської діяльності, виявлення причин та умов, що сприяють учиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, ужиття в межах компетенції заходів щодо їх усунення;

– підготовка інформаційно-аналітичних та довідкових матеріалів з питань формування та реалізації державної політики у сфері забезпечення публічної безпеки і порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, надання поліцейських послуг;

– організація реагування на заяви та повідомлення про вчинені кримінальні, адміністративні правопорушення або події;

– контроль та перевірка (у межах наданих повноважень) стану реалізації законів України та підзаконних актів, повноти та достовірності ведення в органах і підрозділах Національної поліції України єдиного обліку заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події, порядку їх приймання, повноти обліку й ін.

Продовжуючи аналіз, зазначу, що складність оцінки саме якісних параметрів багато в чому викликана труднощами формалізації, узагальнення та аналізу критеріїв оцінки, а також визначення методів їх вимірювання. Основні недоліки наявних методик оцінки якості зумовлені передусім недостатньою увагою до вирішення названих проблем. Вибір істотних параметрів, що входять у систему, багато в чому залежить від сфери надання послуг (охоронювані, превентивні, процесуальні тощо). Так, залежно від сфери послуг обрані критерії оцінки можуть різнитися як за пріоритетністю, так і за набором деталізуючих показників.

Обрані критерії та характеристики потрібно деталізувати таким чином, щоб при складанні опитувальника чи анкети оцінка (за параметрами) була максимально формалізована й однозначна, що дасть змогу максимально знизити роль суб'єктивного чинника під час розподілу та вимірювання якісних показників. В основі методики оцінки кожного з наведених нами параметрів має

лежати відповідність його проявів корпоративним принципам і відомчим нормативно-правовим актам.

Насамперед якісні характеристики професійних показників діяльності органів поліції України мають включатися в опитувальник чи анкету на основі:

- аналізу результатів спостереження за процесом надання правоохоронних послуг чи здійснення конкретних дій (заходів);
- особливостей складників у скаргах щодо якості надання послуг, що мають прямий зв'язок із роботою персоналу відповідного органу поліції;
- обробки інформації з інших джерел надходження інформації про діяльність поліцейських («гаряча лінія», ЗМІ, Інтернет, соціальні мережі тощо);
- організації інспектувань із перевірки рівня надання правоохоронних послуг у кожній конкретній сфері (охоронній, превентивній, публічній й ін.).

Результатом аналізу інформації повинна бути оцінка таких параметрів професійних показників, як: компетентність, коректність і доброзичливість працівників поліції; вміння співробітників працювати з «важкими» заявниками і постраждалими, уникати конфліктів або максимально вдало їх вирішувати. Крім того, в систему параметрів об'єктивної оцінки можуть бути включені й похідні характеристики надання правоохоронних послуг, а саме: час на фіксацію виклику, виїзду на місце пригоди, реагування на виклик, виконання дій та заходів тощо. Названі та інші параметри не варто вважати ідеальними, оскільки організація кількісного обліку цих параметрів трудомістка і можлива тільки у разі проведення періодичного моніторингу якості надання правоохоронних послуг, а тому цілком закономірно здатна відобразитися у вигляді загального показника – позитивний (чи) негативний.

Слід також зауважити, що система збору та обробки інформації з відгуків і скарг громадян у межах вираховання загального відсотка населення, задоволеного якістю роботи органів поліції (ступінь довіри населення до поліції), на мою думку, має охоплювати:

- різні форми збору інформації щодо скарг та претензій громадян;

- процедуру оцінки цієї реакції в різних випадках (ситуаціях);
- систему вжитих заходів реагування (як заохочення, так і покарання);
- загальну оцінку роботи структурного підрозділу чи органу поліції;
- обсяг наявної публічної інформації;
- оцінку професійної підготовки персоналу органу поліції тощо.

За результатами заповнення опитувальника проставляються бали, а також проводиться їх коригування за результатами аналізу специфічних показників. Потім вираховується кінцевий результат за допомогою простого підсумовування, якісні результати параметрів оцінки надання послуг (індикатори) ранжуються залежно від кількості набраних балів у порядку зменшення. Складання рейтингу також може бути використане для виявлення основних недоліків якості надання правоохоронних послуг та визначення напрямів їх усунення.

І наостанок, проектування управління якістю надання правоохоронних послуг, на мою думку, повинне передбачати:

- визначення ключових заходів у кожному процесі, які суттєво впливають на забезпечення конкретної правоохоронної послуги;
- аналіз ключових заходів для вибору тих характеристик, вимірювання і контроль яких будуть забезпечувати якість правоохоронної діяльності;
- визначення методів оцінки обраних даних і результатів;
- уведення засобів діагностики і впливу в межах конкретних показників, а також забезпечення контролю в цій сфері й ін.

2.3. Проблеми та виклики у забезпеченні ефективної співпраці між місцевим самоврядуванням та правоохоронними органами

Проте в процесі практичної реалізації виникає ряд проблем, що заважають успішній співпраці між місцевим самоврядуванням та правоохоронними органами, розглянемо основні з них:

- недосконалість правового регулювання взаємовідносин органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадськості з поліцією. Так, чинне законодавство, наприклад, не встановлює вичерпного переліку форм та напрямків взаємодії поліції з зазначеними суб'єктами порушення громадського порядку; взагалі не містить норм щодо регулювання основних форм співпраці окремих громадян з поліцією;

- надзвичайно високий рівень корупції: більша частина діяльності поліції спрямовується не на виконання покладених на неї обов'язків, а на самозабезпечування й особисте збагачення керівників усіх рівнів шляхом протиправного позбавлення співгромадян належної їм власності чи отримання неправомірної вигоди. Крім того, до цих пір існує система внутрішньої корупції з практикою «тарифів» — від надання відпустки або вихідного до отримання чергового звання, посади чи відомчої відзнаки;

- низький рівень довіри громадян до поліції: суспільство сприймає співробітників органів внутрішніх справ як загрозу власній безпеці через випадки з боку окремих поліцейських, пов'язані із діями з недотримання прав людини, погрозами, фізичним та психологічним тиском під час перебування у відділеннях поліції; існує зневіра у професійних якостях поліцейських, у їх здатності захистити права та майно окремо взятого громадянина;

- завищена чисельність співробітників;

- високий вплив на діяльність політичних сил: органи системи внутрішніх справ часто є інструментом у політичних розборках;

- низький рівень фінансового та матеріально-технічного забезпечення МВС: навіть на рівні загальних потреб, таких як канцтовари, паливо тощо, співробітники МВС у більшості випадків мають забезпечуватися самостійно,

умови праці персоналу МВС залишаються вкрай незадовільними: відсутня необхідна кількість приміщень, оргтехніки, навіть меблів;

- низькій рівень оплати праці та соціального забезпечення співробітників МВС; в умовах економічного розвитку та росту побутових потреб населення соціальне забезпечення та рівень оплати праці співробітників МВС залишається на низькому рівні, фактично провокуючи корупцію та зловживання повноваженнями;

- порушення щодо поліцейських трудового законодавства в частині тривалості робочого дня і дотримання вимог щодо надання вихідних днів та відпусток: відсутність забезпечення практичного соціального захисту працівників, недосконала система оплати, коли майже 50% зарплати підлеглих залежить від суб'єктивного ставлення до них керівника. Недоліки управління призводять до непропорційного функціонального навантаження, коли, наприклад, на одного дільничного офіцера поліції в середньому припадає 3 тисячі мешканців міста або 2,2 тисячі жителів сільської місцевості. Майже третина працівників не відпочиває у вихідні дні.

- недосконалість правового регулювання захисту прав та честі самих поліцейських перед суб'єктами порушення громадського порядку;

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ВЗАЄМОДІЇ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ

3.1. Міжнародна практика співпраці поліції з органами місцевого самоврядування

Взаємодія поліції та громадськості – необхідна умова політичної стабільності кожної держави. Успіх демократичних перетворень у зарубіжних країнах був би неможливий без належного правового регулювання і практичного функціонування інституту участі громадськості в правоохоронній діяльності – одного з найважливіших інструментів, здатних реально і дієво вплинути на рівень злочинності та стан забезпечення правопорядку [23, с.95].

Сучасний курс України на реформування системи органів Національної поліції, орієнтація їхньої діяльності на надання якісних соціальних послуг населенню зумовлюють необхідність вироблення нових форм та методів діяльності поліції, оновлення наявних підходів до організації взаємодії з населенням, тому аналіз міжнародного досвіду взаємодії поліції і громадськості є актуальним та своєчасним [23, с.95].

Позитивна взаємодія (партнерство) поліції і громадськості – базова концепція, розроблена в демократичних зарубіжних державах. На її основі були проведені ефективні реформи правоохоронних органів у США, Канаді, Австралії, Японії, країнах Західної Європи. Указані заходи призвели до суттєвих змін у поліцейській діяльності: її форм і методів, характеру і змісту співпраці, орієнтації взаємодії з громадянами та громадянськими інститутами [51, с. 17]

Відповідно до ст. 18 Європейського кодексу поліцейської етики організація поліції спрямовується на розвиток взаємних партнерських відносин із населенням, а в разі потреби – на реальне співробітництво з іншими

організаціями, органами місцевого самоврядування, неурядовими організаціями й іншими представниками населення, враховуючи етнічні меншини [45].

Для виконання своїх обов'язків поліцейські потребують безпосередньої допомоги з боку населення, а співробітництво з громадянами дає завжди цінні для органів поліції результати [42].

Відповідно до ст. 44 зазначеного Кодексу працівники поліції мають діяти чесно й шанобливо щодо населення, ураховуючи вразливі групи населення. Саме з огляду на законну реалізацію покладених на поліцію повноважень представники громадськості оцінюють ефективність роботи її працівників. Тому конкретна поведінка кожного поліцейського сприятливо впливає на довірливі взаємини між населенням і поліцією [24, с. 258].

Один із найвидатніших керівників поліції Сполученого Королівства в 1972–1977 рр. Р. Марк, виступаючи перед поліцейською аудиторією, зазначив: «Поліцейська функція, якій ми з вами присвятили себе, – можливо, одна з найгідніших і найшляхетніших функцій у вільному суспільстві. Ми з вами репрезентуємо владу через згоду, а не через силу» [50]. Ця заява є 140 вирішальною у філософії поліцейської служби, що отримала розвиток у Західній Європі за останні 50 років [29, с. 38].

У Франції, Німеччині, Великій Британії, Японії та інших демократичних країнах поліцейські несуть свою службу за підтримки більшості членів суспільства та керуються соціальною технологією, суть якої полягає в тому, що поліція має забезпечувати публічний порядок та безпеку саме таким чином, як того бажає суспільство, яке охороняється [53, с.104]. Це виявляється у формуванні нового способу охорони публічного порядку та зниження рівня злочинності – так званої «суспільної поліції», або *community policing*, у рамках якої громадяни розглядаються як співучасники процесу встановлення правопорядку [52, с. 89].

Серед науковців особлива увага традиційно приділяється Р. Пілю, британському політику та відомому державному діячу. Така всесвітня повага

зумовлена тим, що Р. Піль у 1829 р. як міністр внутрішніх справ Великої Британії представив законопроект, відомий як «Закон про поліцію 1829 року» або «Закон про поліцію Піля», що стосувався реформи поліційних сил. За цим нормативноправовим актом не тільки створювалась Лондонська муніципальна поліція перша організована муніципальна поліція у світі, а й впроваджувалися керівні засади, які в силу своєї правової геніальності отримали назву «Принципи Піля» та згодом лягли в основу реформування поліцейських систем у всьому світі.

Зазначені засади закладали фундаментальну мету існування поліції – запобігання правопорушенням та забезпечення публічної безпеки; пов'язували легітимність поліції з прийняттям та підтримкою громади – відповідності правоохоронної діяльності поліції очікуванням і потребам населення; запроваджували політичну нейтральність, об'єктивність та неупередженість.

«Принципи Піля» наказували завжди вдосконалювати відносини з громадою, втілюючи в сучасність історичні традиції, що визначають поліцію як не просто відділ, але й віддзеркалення суспільства, а суспільство – як відображення поліції. Кожен представник поліції, відповідно до принципів, – не лише служитель закону, але й частина населення, яка зобов'язана виконувати свої обов'язки на благо кожного громадянина, забезпечуючи благополуччя та виживання суспільства. Високі стандарти професійної поведінки та звітності є фундаментальними засадами, що визначають діяльність кожного представника поліції, яка незалежно від свого оплатного характеру, зосереджена та сконцентрована на взаємодії з громадою, маючи на меті сприяння загальному добробуту і порозумінню [54].

Відтак Р. Піль уперше концептуалізував поліцію як елементарну частину соціального механізму, що взаємодіє з іншими суб'єктами суспільства в системному контексті. У розумінні такої концепції, «громадянська поліція» не лише адаптується до критеріїв сучасного суспільства, але й трансформується в когнітивний інструмент громадського контролю, заснованому на взаємодії між

правоохоронцями, громадянами та виконавчими органами. Указана теза стала своєрідним фундаментом для подальшого формування «громадських об'єднань правоохоронної спрямованості» та інституту громадськості в розумінні правоохоронної діяльності держави в цілому.

Варто зауважити про існування «експертної громадської ініціативи у сфері правопорядку», що являє собою відібрану групу висококваліфікованих волонтерів, які синергійно взаємодіють з органами місцевої поліції. У ролі таких «експертних правоохоронців» можуть виступати представники різних сфер громадського життя, як пройшли спеціалізовану підготовку, мають аналогічні повноваження до правоохоронців, включаючи використання та носіння відповідної форми, за однією суттєвою відмінністю – їхній робочий час обмежено 4 годинами на тиждень у місцевому правоохоронному органі. Беручи участь у всіх сферах поліцейської діяльності «експертні правоохоронці» задіяні в реагуваннях на виклики, патрулюванні, навчальних заходах у закладах освіти, та виступають безпосереднім зв'язком між поліцією і громадою, виступаючи її представниками [55].

Іншої цікавою програмою є ініціатива сусідського нагляду, що реалізується шляхом загальних зборів жителів багатоквартирних будинків, мікрорайонів або приватного сектору. Учасники цього проєкту пропонують кандидатури для визначення особи, яка візьме на себе роль координатора взаємодії між громадянами і правоохоронцями. Власне в штатному розписі поліцейських відділень передбачено посаду офіцера по зв'язках із громадськістю, який освічує мешканців у справах правопорядку, надає консультації з особистої безпеки та профілактики підвищення рівня особистої віктимності та роз'яснює нюанси процесуального законодавства. У свою чергу, активна роль учасників такої програми полягає в постійному відстеженні подій у своєму житловому районі та виявленні проблем мешканців: ведення спостереження за будинками та майном сусідів, створення враження постійної

присутності, навіть коли мешканці відсутні, та, власне, взаємодія з поліцією шляхом повідомлення про виявлення підозрілих осіб [26].

Ініціатива сусідського нагляду виявила себе як елемент громадської участі та соціального контролю. Участь мешканців у формуванні ефективної системи сусідського нагляду віддзеркалює взаємодію громадських структур і правоохоронних органів, що є ключовим аспектом розвитку громадянського суспільства. Зокрема, впровадження такого механізму вимагає не лише мобілізації громадянської активності, але й структурованої системи комунікації між учасниками та правоохоронцями.

Варто зауважити, що Велика Британія має доволі багато цікавих проєктів та громадських ініціатив, які демонструють вдале поєднання прийняття управлінських рішень як актів реагування на суспільні проблеми та забезпечення демократичної стійкості взаємодії влади й народу.

Як результат цифрової трансформації в публічному секторі в Лондоні було запроваджено «Карту злочинності» - електронний ресурс, що демонструє вдалу здатність до агрегації та візуалізації об'єктивних кримінальних даних, отриманих з різних джерел, включно з поліцейськими звітами та судовими записами. Застосування геоінформаційних технологій дозволяє створювати просторові аналізи та карти, головна мета яких полягає у виявленні тенденцій у злочинності на різних рівнях. Так будь-хто може в режимі реального часу побачити «Карту злочинності» Лондона з визначенням районного рівня злочинності, криміногенної статистики, порівняльного аналізу даних минулих періодів та інформаційної картки відповідальних поліцейських, закріплених за тим чи іншим територіальним сектором. Інтеграція штучного інтелекту та інформаційних технологій дозволяє автоматизувати оброблення великого обсягу даних, виявляти складні взаємозв'язки та предикатно реагувати на зміни в кримінальному середовищі [56].

«Карта злочинності» – ефективний варіант забезпечення принципу відкритості та гласності правоохоронної діяльності поліції. Цей аналітичний

інструмент – ключовий фактор у формуванні діалогу між правоохоронними органами та громадою, а також своєрідний крок до підвищення рівня довіри до поліції через відкрите подання криміногенної інформації.

У Великій Британії важливу роль відіграють громадські об'єднання та благодійні організації як невід'ємні інституції взаємодії з органами поліції з метою забезпечення та підтримання суспільного та національного правопорядку. Наприклад, благодійна організація Crimestoppers підвищує зацікавленість громадськості в розкритті злочинних проявів та кримінальних правопорушень шляхом установа грошової винагороди за інформацію, яка допомогла поліції заарештувати та засудити злочинця. На превеликий жаль, деякі особи не бажають звертатися до поліції безпосередньо з різних причин, тому Crimestoppers оперує на основі концепції «анонімний свідок», де громадяни можуть надавати інформацію щодо злочинів, залишаючись анонімними та захищеними від можливих репресій. Згідно з принципами добровільної допомоги, організація взаємодіє з громадськістю через різні форми участі, що можуть бути використані як додатковий засіб залучення фінансових ресурсів. Ці кошти допомагають у підтриманні й розвитку діяльності Crimestoppers, зокрема в покращенні технічної інфраструктури та впровадженні нових технологічних рішень для підвищення якості збирання й аналізу інформації [57].

Фонд «Безпечний Лондон», у свою чергу, базується на принципах громадського партнерства, працює в тісному співробітництві з місцевими органами влади, правоохоронними структурами, та громадськістю для розроблення й реалізації стратегій, спрямованих на підвищення рівня безпеки в різних соціокультурних середовищах Лондона. Фундаментальна діяльність ГО зосереджена на соціологічних та кримінологічних аспектах вивчення злочинності та безпеки шляхом проведення аналізу криміногенних чинників, включаючи соціально-економічні та культурні детермінанти, з метою

розроблення превентивних програм і заходів, спрямованих на зменшення ризиків та підвищення відчуття безпеки у громаді.

Фонд активно використовує концепції соціального інжинірингу та ризик-орієнтованого підходу для розроблення імплементованих стратегій, використовуючи метод аналізу злочинності та соціальних взаємодій, визначає критичні точки втручання та спрямовує ресурси на запобігання конкретним видам злочинності. Особливим напрямом роботи ГО є запобігання правопорушенням серед неповнолітніх мешканців Лондона шляхом виявлення соціально не захищених родин з негативним психологічним кліматом, шляхом забезпечення соціального супроводження, проведення профілактичної роботи та консультування. Використовуючи статистичні криміногенні данні, Фонд зосереджується на вивченні соціокультурних факторів, які зумовлюють зростання злочинності, та сконцентровує свою діяльність та їх мінімізації [34].

У Великій Британії функціонують механізми публічного обліку поліції, що взаємодіють з медіа, такими як Liberty та Inquest. Ці організації є повністю незалежними від урядових впливів та виконують функцію критики поліцейської політики та діяльності. Наприклад, Inquest спеціалізується на аналізі обставин смертей, які відбулися в установах ув'язнення. Ця організація здійснює незалежне дослідження та надає рекомендації стосовно заходів, спрямованих на підвищення прозорості й удосконалення процедур перевірки [58].

Таким чином Велика Британія демонструє успішну реалізацію прогресивних стратегій у сфері участі громадськості та громадських об'єднань правоохоронної спрямованості у взаємодії з поліцією з метою встановлення, забезпечення та підтримання правопорядку. Зокрема, можна зауважити переважне акцентування на «превентивності» правопорушень, наділення саме цієї функції особливим значенням, що дозволяє виявити найбільш ефективні методи запобігання правопорушенням на різних рівнях: від громадських ініціатив до системних заходів правоохоронних органів.

Відмінним, але не менш успішним досвідом у залученні інституту громадськості до здійснення правоохоронної діяльності держави оперують Сполучені Штати Америки. Особливість федеративного устрою держави зумовлює існування складної дворівневої структури поліцейської системи.

Протягом понад 20 років у США триває ініціатива створення груп громадян, які протидіють злочинності та функціонують практично на всій території країни. Участь цивільних осіб у підтриманні поліції набуває різних форм – від добровільних помічників шерифів у сільській місцевості до формувань громадянської безпеки в мегаполісах [57]. Наприклад, у 1974 р. була утворена Національна ліга із запобігання злочинності силами населення, яка несе відповідальність за реалізацію комплексу заходів у рамках системи самооборони, передбачаючи не лише спільне патрулювання разом із поліцією, але й активну участь у виявленні злочинів, запобіганні підлітковому наркотизму тощо [59, с.195].

Загалом, розвиток напряму ювенальної поліції та проблематики репатріації неповнолітніх є одним із головних стратегічних аспектів законодавчої та виконавчої діяльності США, особливо в контексті правоохоронної функції держави. Окремі провідні кримінологи зазначають, що зменшення рівня злочинності серед неповнолітніх є результатом ефективної роботи системи програм: «National Guard Youth Foundation», «The Community School», «Alliance for Children and Families» та ін. [59, с.23].

Суттєвим аспектом сучасної системи ювенальної юстиції в США є впровадження теорії та практики реабілітації за участю громади. Запровадження концепції перевиховання у громаді базується на декількох теоретично та практично обґрунтованих припущеннях. По-перше, правопорушення виникають унаслідок впливу різноманітних факторів, при цьому ключовим є найближче соціальне оточення дитини. По-друге, імовірність протиправної поведінки можна ефективно зменшити, зміцнюючи соціальні зв'язки неповнолітнього з родиною, школою й іншими інститутами

громадянського суспільства. Зазначене допомагає побудувати стійкі та позитивні зв'язки в житті молоді особи. По-третє, сімейна атмосфера та подібне до неї соціальне середовище є ідеальними умовами для ефективного перевиховання та реінтеграції неповнолітнього правопорушника [31].

Вивчення впливу сімейного середовища на перевиховання неповнолітніх вказує на необхідність інтеграції сімейно-центрованих стратегій у систему запобігання правопорушенням та врахування впливу криміногенних факторів на існування феномену злочинності загалом. Досвід США демонструє яскраву спрямованість не тільки на превентивну діяльність поліції за допомогою громадських програм, а й особливе ставлення до права злочинців на ресоціалізацію.

У контексті превентивності варто зазначити про те, що в структурі місцевої американської поліції наявні посади співробітників по координації сусідства. Координація співробітників сусідської поліції базується на системному аналізі соціальних взаємодій та кримінальних тенденцій у конкретному місцевому середовищі. При цьому використовуються концепції соціальної капіталізації, що оцінюють рівень взаємодії та довіри в громаді, а також теорії соціального контролю.

Співробітники координації сусідства виконують роль ключового елемента, що формує взаємодію та довіру між поліцією і громадськістю шляхом впровадження стратегії активної комунікації та взаємодії, спрямованої на покращення якості життя населення. Головною метою діяльності таких співробітників є знайомство із жителями, виявлення їхніх проблем та створення позитивного гармонійного середовища. Вони активно беруть участь у громадських зборах з керівниками районів, духовенством та іншими представниками громади, де обговорюються конкретні проблеми та стратегії їх вирішення. Застосовуючи творчі методи й адаптивні навички, співробітники координації сусідства аналізують попередні інциденти, що дозволяє виявити й урахувати специфічні особливості кримінальної обстановки в конкретному

районі, упроваджують творчі підходи до розроблення програм та заходів, спрямованих на запобігання злочинності та підвищення рівня безпеки у громаді [60].

Для ефективної підтримки постраждалих від негативних проявів злочинності в Нью-Йорку була впроваджена програма допомоги жертвам злочинів, яка реалізується шляхом забезпечення потерпілих від кримінальних правопорушень безоплатними захисниками, кожен з яких спеціалізується на розгляді випадків насильства в сім'ї та інших категоріях злочинів. Адвокати взаємодіють з різними інстанціями, активно проводять роз'яснювальну роботу, надають допомогу та виступають на рівні громад, намагаючись стимулювати жертв кримінальних правопорушень звертатися за необхідною підтримкою. Основна концепція програми допомоги жертвам злочинів визначається тим, що поліція Нью-Йорка не лише вживає заходів для затримання злочинців, але й активно надає підтримку потерпілим з метою зменшення негативного впливу, заподіяного їм при вчиненні правопорушення. Ця ініціатива спрямована на забезпечення повної реабілітації жертв злочинів на всіх етапах процесу їх відновлення [57].

Таким чином система взаємодії між громадою і органами поліції в США щодо правоохоронної функції та забезпеченні правопорядку є прикладом інтегрованого та партнерського підходу до управління публічною безпекою, що базується на концепції соціальної контрастності, де громада і поліція взаємодіють для встановлення взаємовигідних відносин та забезпечення легітимності правоохоронної діяльності.

У ФРН значну роль у здійсненні правоохоронної діяльності та забезпеченні правопорядку відіграє Інститут «Німецький форум запобігання злочинності» (DFK). Концентруючись на активній співпраці з підприємствами, установами та організаціями для розроблення комплексної стратегії суспільного запобігання злочинності, Інститут орієнтується на міжгалузеву запобіжну діяльність, поєднуючи різноманітні ініціативи

зазначеного характеру; виступає як координатор ініціатив, спрямованих на запобігання злочинності, забезпечуючи впровадження ефективних стратегій та заходів на національному рівні. Загалом робота зазначеного органу націлена на створення безпечного і стійкого суспільства, де криміногенні загрози мінімізовані, а громадяни можуть почуватися захищеними від потенційних небезпек [39, с.53].

Виходячи з принципів соціального конструктивізму та соціальної інженерії, DFK фокусується на виявленні соціальних та економічних чинників, які сприяють виникненню злочинності, і впровадженні інноваційних підходів до її запобігання: використовуючи методології системного аналізу та кримінологічні концепції, вивчає динаміку злочинності, аналізує причинно-наслідкові зв'язки та розробляє оптимальні стратегії реагування на виклики неправомірної ситуації; співпрацює з представниками наукового середовища, правоохоронними органами, громадськими організаціями та владними структурами з метою розроблення імplementованих стратегій, орієнтованих на активну участь громадян у процесі забезпечення публічного порядку. Зазначена модель акцентує на важливості залучення громадських об'єднань правоохоронної спрямованості, які виступають не лише в ролі спостерігачів, але й активних учасників, що стають своєрідними соціальними каталізаторами, об'єднуючи ресурси та інтелект громади для вдосконалення стратегій запобігання злочинності.

Інформаційна система «PrevIS» є ключовим інструментом у контексті кримінальної політики та гарантування безпеки, орієнтованим на оптимізацію обміну даними та сприяння ефективній взаємодії між поліцією і громадськістю. Ця система володіє інтегрованою структурою, включаючи бази даних, аналітичні інструменти та засоби взаємодії. «PrevIS» використовує сучасні методи оброблення даних для виявлення й прогнозування кримінальних тенденцій. Завдяки своєму інтегрованому характеру сприяє ефективній взаємодії правоохоронних органів і населення: інформаційний обмін через цю

систему дозволяє оперативно реагувати на кримінальні події та спільно працювати з різними зацікавленими сторонами, включно з громадськими організаціями правоохоронної спрямованості. «PrevIS» впроваджує принципи прозорості та відкритості, дозволяючи громадськості активно брати участь у забезпеченні публічної безпеки та порядку [61].

Варто зауважити, що уряд ФРН активно впроваджує та використовує стратегію *community policing*, спрямовану на активну взаємодію та встановлення партнерства між поліцією і громадою. Зазначена стратегія визнає, що ефективна боротьба зі злочинністю потребує спільних зусиль, ураховуючи унікальні потреби та особливості кожного місцевого середовища. Тому *community policing* базується на принципах взаємодії та соціального контролю, передбачає активну участь населення в процесах визначення пріоритетів поліції, а також у вирішенні конкретних проблем безпеки в місцевих спільнотах, упроваджує принципи превентивної діяльності та аналізу кримінальних даних.

У рамках зазначеної стратегії, управління поліції в Німеччині приділяє велику увагу налагодженню взаємодії з громадськістю та забезпеченню локальної публічної безпеки і порядку. Задля досягнення поставленої мети на різних рівнях поліцейських структур створюються відповідні посади та впроваджуються взаємопов'язані заходи, проводяться наради керівництва поліції та муніципальних органів, організуються регулярні зустрічі з представниками населення. Важливою частиною діяльності в розумінні *community policing* виступає моніторинг громадської думки стосовно роботи поліції, а також постійний аналіз криміногенної ситуації на локальному рівні, що дозволяє адаптувати стратегії поліції до конкретних викликів та підготувати превентивні програми на регіональному рівні [58].

Community policing активно запроваджується й у Польщі, де вони визначаються системою інтегрованих підходів до взаємодії між поліцією і громадськістю, а також активною участю громадських об'єднань

правоохоронної спрямованості. Цей підхід, спираючись на соціально-кримінологічні теорії, сприяє створенню партнерства між органами правопорядку і різними верствами громади з метою спільного розроблення та реалізації стратегій безпеки.

Укладення партнерських відносин з громадськими об'єднаннями відбувається в контексті ангажування громади в процес прийняття рішень щодо поліцейської діяльності. Важливим елементом є створення форумів для взаємодії, де обговорюються стратегічні питання безпеки, та розроблення спільних проєктів. Інноваційним аспектом взаємодії є використання інформаційних технологій для поліпшення комунікації, що включає розроблення спеціалізованих вебплатформ та мобільних додатків, які сприяють ефективному обміну інформацією між поліцією і громадою, а також розширенню можливостей збирання й аналізу даних для розроблення превентивних заходів. Для впровадження стратегії community policing реалізуються систематичні тренінги для поліцейського персоналу, орієнтовані на розвиток навичок міжособистісної комунікації.

У контексті реалізації зазначеної програми, активною стала ініціатива «Телефон довіри», яка гармонізується з принципами проголошеної доктрини «нульової толерантності». Сутність доктрини полягає в переконанні громадян у необхідності тісної співпраці з поліцією для вирішення проблем, що виникають у сфері публічної безпеки та порядку. Вона визнає важливість втягування керівництвом поліції локальних спільнот в активну співпрацю з протидією злочинності [62].

«Телефон довіри» є інноваційним та здебільшого універсальним за своєю природою проєктом. За одним контактним номером існує можливість отримати емоційну підтримку, зв'язатися з медичними, соціальними та психологічними службами, при цьому залишаючись повністю анонімним із гарантованим забезпеченням конфіденційності. У контексті взаємодії з правоохоронними органами, застосування криптографічних технологій та механізмів шифрування

дозволяє гарантувати безпечний обмін інформацією між громадою і поліцією, зменшуючи ризик несанкціонованого доступу та зловживання інформацією. За своєю суттю передача даних через «Телефон довіри» може включати повідомлення про потенційні правопорушення, підозрілу активність чи інші події, які можуть вплинути на публічну безпеку, що дозволяє громадянам взяти активну участь у створенні безпечного середовища та надає поліції можливість оперативно реагувати на потенційні загрози.

Після 24 лютого 2022 р. в Польщі запрацювала окрема лінія «Телефону довіри» для українців. Біженці мають змогу не тільки отримати кваліфіковану психологічну допомогу, але й повідомити про вчинені на території України воєнні злочини та випадки дискримінації в польському середовищі.

Таким чином розглянута ініціатива означає можливість громадянам брати участь у процесі забезпечення публічної безпеки, висловлюючи свої спостереження та заперечення, що, у свою чергу, визначається не лише відповідальністю перед законом, але і сприяє формуванню відчуття особливої належності та активної участі.

Загалом, громадські об'єднання правоохоронної спрямованості в Польщі посідають особливе місце в системі національного та місцевого правопорядку. «Stowarzyszenie Wspierania Bezpieczeństwa Narodowego» (Товариство підтримки національної безпеки – далі ТПНБ), наприклад, виступає як посередник між громадою і поліцією, та, що заслуговує на особливу увагу, як науковий центр. Сконцентрувавши свою діяльність у секторі національної безпеки, ТПНБ функціонує в трьох головних напрямках: освіта, просування та інформування; організовує багато наукових заходів, спрямованих на здійснення просвітницької діяльності та підвищення рівня правової освіти населення [63].

Після 24 лютого 2022 р., усвідомивши небезпеку існування держави-агресора для всієї міжнародної спільноти, ТПНБ в контексті допомоги біженцям з України провадить активну роботу зі сфери міжнародного гуманітарного права, порушуючи актуальне питання воєнних злочинів сучасності, їх

суспільної небезпечності та міжнародної відповідальності, передбаченої Римським статутом Міжнародного кримінального суду [46].

Цікавим з науково-правової точки зору є те, що до складу ТПНБ входять члени діючих правоохоронних органів та військових формувань – особи, які володіють спеціальними знаннями у сфері забезпечення національної безпеки та підтримання публічного правопорядку, розуміються на специфіці криміногенного фактора та феномену злочинності в усій його сукупності негативного характеру. Отже, здійснюючи просвітницьку та інформаційну діяльність, ТПНБ виконує превентивну функцію правоохоронної діяльності.

Розглядаючи міжнародний досвід співпраці поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості, варто зазначити і про японську модель. Японія характеризується географічною автономією та демонструє особливий, відмінний від багатьох країн світу, менталітет населення. Зазначена обставина зумовлює базування взаємодії правоохоронних органів з громадськістю на принципі *Keisatsu to Komin no Aida no Taiwa*, що визначає істотну необхідність існування постійного відкритого діалогу між владою, яка діє через відповідно створені органи, і громадою [64, с.178].

Keisatsu to Komin no Aida no Taiwa запроваджує низку ключових аспектів здійснення правоохоронної діяльності, що зумовлює взаємозалежність як специфічну ознаку: громадськості потрібні поліцейські органи для встановлення та забезпечення правопорядку, а поліції потрібна активна участь громадськості в профілактиці, виявленні та запобіганні кримінальним правопорушенням, які, характеризуючись суспільною небезпекою, становлять загрозу публічному порядку локального та національного рівнів. Отже, правоохоронні органи повинні створюватися в громаді та мати тісні зв'язки з її представниками; населення має бути задіяне в секторі національної безпеки в аспекті підтримання правопорядку та відчувати індивідуальну відповідальність і підвищене відчуття справедливості до злочинних проявів та супутніх криміногенних факторів; виключно тісна співпраця та партнерство поліції з

громадянами наділяє владу унікальною здібністю забезпечити мінімізацію суспільно небезпечних проявів та виконати головну мету будь-якого суспільства – забезпечення та підтримання миру для подальшого колективного розвитку.

Для досягання поставлених цілей у Японії запроваджується система Кобан - невеликих за розміром поліцейських дільниць, розташованих на вулицях та кварталах різних міст країни, що виступають критичним елементом стратегії поліцейської роботи, фокусуючись на взаємодії та комунікації між правоохоронцями і громадою. Кожна така дільниця функціонує як місцевий центр, характеризується своєю доступністю та наявністю особливо тісних зв'язків з представниками свого територіального сектору. Маючи у своєму розпорядженні два-три правоохоронці, Кобан може контролювати сільську місцевість чи один квартал японського мегаполіса, відтак, з одного боку, ratio personalis буде обмежена, а з іншого – подібна специфіка зумовлює створення сприятливого комунікативного середовища з характерними близькими відносинами та тісним соціальним зв'язком.

На різних Кобан діють відділення та об'єднання Асоціації запобігання злочинності, що служить яскравим і вдалим прикладом організаційної ефективності та ключового зв'язку у забезпеченні публічної безпеки. Учасники Асоціації, реалізуючи свою активність у вільний від професійних обов'язків час, здійснюють важливу функцію інформування правоохоронних органів стосовно правопорушень та патрулюють вулиці в умовах «загонів спостереження». Стати повноправним членом ГОСП можуть звичайні громадяни та члени профспілки тих спеціальностей, які характеризуються підвищеним рівнем віктимності за професійною ознакою [57].

Прикладом іншого громадського об'єднання правоохоронної спрямованості Японії може стати Сейкотан – поліцейські дільниці, більші за розміром ніж Кобан, та відповідальні за масивні житлові райони з високою концентрацією злочинних проявів. Одним із ключових елементів указаної системи є її взаємодія із сусідством, що передбачає активність громадян у

забезпеченні власної безпеки з наданням можливості брати участь у вирішенні нагальних проблем правоохоронного характеру. Сейкотан наділені повноваженням у сфері підготовки поліцейських, здійснення кримінального провадження щодо тяжких та особливо тяжких кримінальних правопорушень, безпеки учасників громадських заходів.

Вищевикладене формує картину успішного й унікального поєднання історико-культурних та інноваційних компонентів, що у своїй сукупності зумовлюють низький рівень злочинності Японії, який порівняно з іншими статистиками не може не вражати. Культурний елемент колективізму та підвищена довіра до правоохоронних органів створюють сприятливий клімат для партнерства.

Одним із прикладів ефективної взаємодії поліції і громадськості є діяльність незалежної громадської організації «Припинення злочинів», що діє в Південній Австралії, яка у взаємодії з поліцією, медіа та громадськістю працює над зниженням рівня злочинності [25, с. 132]. Програма «Припинення злочинів» є невід'ємним компонентом національної правоохоронної системи Австралії: вона містить інформацію щодо злочинців та їхньої діяльності і передає ці дані до поліції. Одним із методів збору є повідомлення на номер телефону або через мережу Інтернет про злочин або підозрілу активність [56, с.97].

Особі, яка надає інформацію, гарантована повна анонімність, оскільки цей сервіс не робить запит на персональні дані, не веде запис IP-адреси та телефонного дзвінка. Із 1996 р. інформація, надана спільнотою «Припинення злочинів», безпосередньо допомогла розкрити понад 30 тис злочинів і відшкодувати майно на суму понад 8,8 млн доларів. Окрім того, програма «Припинення злочинів» як частина міжнародної мережі є учасником 1200 програм, що працюють у понад 20 країнах. Ці глобальні зусилля відіграють вирішальну роль у заохоченні людей у всьому світі повідомляти про

транснаціональні злочини, такі як торгівля людьми чи наркотиками, допомагають у міжнародному розшуку злочинців тощо [65, с. 133].

Позитивним є досвід ще однієї країни, де ефективно реалізується концепція партнерства поліції з населенням, – Швеції. У цій країні взаємодія поліції з населенням базується на теорії підвищення вимог до соціально-психологічних і професійних якостей поліцейських, серед яких: 1) належна професійна підготовка, пріоритет університетської освіти; 2) якісний добір кадрів; 3) дотримання етичних стандартів поведінки, повага і дотримання прав і свобод громадян. У поліцейському житті Швеції зроблено акцент на етичний бік: «Повага до закону починається з поваги до громадянина» [32, с.97].

Саме в Скандинавських країнах була виявлена й урахована така закономірність: чим вищий індекс освіти і рівень загальної культури поліцейських, тим ефективніша їхня професійна діяльність.

У межах соціально орієнтованої стратегії в діяльності поліції сталася «гуманізація» у ставленні до правопорушників як до «деформованих правовою поведінкою», які потребують не лише обмежувальних заходів, а й допомоги. У Швеції повсюдно ведеться цілеспрямована робота з вивчення причин звернення громадян до поліції й усунення цих чинників. Рівень соціальної довіри шведів до поліції, за статистичними даними, найвищий у світовій практиці – 98%, що виражається в дотриманні законослухняної поведінки, сприянні поліції в оперативно-розшуковій діяльності, участі як свідків у судових розглядах [29, с. 8].

В Австрії здебільшого практикується чергування добровільних громадських дружин, які охороняють житло в приватному секторі та інколи житло, надане державою. У Чехії, Литві та Іспанії громадян залучають як помічників до співпраці з поліцією [25, с. 89]

Таким чином міжнародний досвід співпраці поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості демонструє вдаль поєднання застосування науково-правових напрацювань минулого із сучасними новітніми

тенденціями для протистояння різним ризикам з метою встановлення та забезпечення публічного порядку.

«Принципи Піля» лягли в основу поліцейських систем Великої Британії та США, стали своєрідним фундаментом громадської співпраці, сконцентрувавшись на тому, що правоохоронці повинні й зобов'язані відповідати потребам суспільства, викликати в них особливу довіру та повагу. За даною концепцією, правопорушення скоюються в суспільстві, тому надійними інформаторами та джерелами доказів можуть стати фізичні особи, які в силу своєї природи характеризуються відмінною індивідуальністю та особливим психологічним портретом особистості.

У контексті правоохоронної діяльності раціоналізм досягнення основоположної мети встановлення безпеки може сприйматися другорядним у силу непередбачуваних соціокультурних та психофізичних факторів. Особа керується відомими тільки їй аспектами сприйняття об'єктивної реальності, тому реагує на злочинні прояви індивідуально крізь призму властивого людині суб'єктивізму. Довіра є запорукою надійно побудованої правоохоронної системи, оскільки демократична держава будується на принципі «влада народу – для народу», отже, і представники такої влади повинні створювати особливе комфортне середовище, де кожен буде вважати за особисту мету створити безпечне середовище.

Керівні засади Піля були прийняті до уваги іншими державами світу, кожна з яких у силу свого неповторного історико-політичного досвіду та наявного політичного режиму, взяла за необхідне побудувати найефективнішу систему в розумінні досягнення поставлених перед нею завдань. Країни Європейського Союзу демонструють неперевершене поєднання інформаційних технологій з управлінськими рішеннями та необхідність здійснення адміністративно-правового забезпечення публічного сектору. Епоха цифровізації неминуча, і, розуміючи глобальні тенденції, уряди європейських держав використовують стрімкі зміни для покращення інструментів публічного

адміністрування. Обмін інформацією було покращено з появою нових інтернет-інструментів, і врахування цього факту призвело до прийняття геніальної стратегії створення відповідних програм «Телефонів довіри» та вебсайтів з можливістю анонімного звернення.

Бюрократія є рисою минулого. Сьогодні міжнародний досвід свідчить про можливість миттєвого реагування на злочинні прояви шляхом здійснення одного телефонного дзвінка, що в разі спрощує опрацювання інформації правоохоронними органами з метою подальшого розслідування. Усвідомлюючи нестабільне психоемоційне середовище населення, що характеризується суворою індивідуалізацією, створення ГОПС стає панацеєю в сучасному світі.

Організації стосуються всіх сфер життєдіяльності населення, впроваджуючи «громадську» правоохоронну діяльність на різних рівнях колективного існування. Вони переймають головні функції поліції, зосереджуючись переважно на превентивності шляхом здійснення просвітництва, інформування та попереднього реагування. Забезпечуючи анонімність та конфіденційність, ГОПС набувають особливу привабливість серед громадян, відповідаючи на соціокультурні та психофізичні фактори в контексті другорядності забезпечення правопорядку, що в даному контексті втрачає свою «допоміжну властивість» і виконує своє головне призначення – підтримання безпеки в суспільстві.

Для України втілення й дотримання на практиці партнерських відносин між громадськістю і поліцією стане відправною точкою поліпшення не лише рівня життя населення, а й іміджу держави на міжнародній арені.

3.2. Сучасні тенденції та напрями вдосконалення організації процесу взаємодії поліції з органами місцевого самоврядування в Україні

В умовах сучасної дійсності організація взаємодії з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості є не лише необхідністю, але й важливим елементом новітньої стратегії управління правопорядком. Глобальні трансформації у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку висувають перед поліцією завдання, які вимагають інноваційних та науково обґрунтованих методів взаємодії з громадськістю. Відзначаючи вплив глобалізаційних процесів, особливо в контексті цифрової революції, можна констатувати необхідність перегляду стратегій правоохоронної діяльності, що відкриває нові можливості для активної участі громади в забезпеченні публічного порядку та відповідальності за спільну безпеку.

Зростання важливості участі громадянського суспільства у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку націлене не лише на ефективність протидії злочинності, але й на підвищення довіри громади до правоохоронних органів. Розроблення й упровадження інноваційних стратегій комунікації, використання підходів *community policing* та активна участь у громадських ініціативах сприяють вирішенню проблем безпеки на новому, більш ефективному для взаємодії рівні. Зокрема, цифрова трансформація надає можливість поліції та громадським об'єднанням використовувати інформаційні технології для аналізу кримінальної ситуації, розроблення проактивних заходів та підвищення ефективності взаємодії. Гармонізація цифрових платформ для обміну інформацією між учасниками правоохоронного процесу набуває особливого потенціалу у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку.

24 лютого 2022 р. розпочалося повномасштабне вторгнення російської федерації на територію нашої держави. Указом Президента України від 24 лютого 2022 р. № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні», затвердженого Законом України від 24 лютого 2022 р. № 2102-ІХ, було введено

воєнний стан [43]. Надзвичайні умови, характерні для такого особливого режиму, спричинили появу окремих можливостей для зростання та специфікації злочинних проявів.

За 2022 р. Національною поліцією було розпочато більше 56,1 тис кримінальних проваджень за фактами вчинення злочинів військовослужбовцями держави-агресора та їх спільниками; 2230 кримінальних проваджень за фактами колабораційної діяльності; ініційовано досудове розслідування приблизно у 68 тис. кримінальних проваджень, пов'язаних із скоєнням майнових злочинів в умовах воєнного стану. Простежується збільшення: виявлених кримінальних правопорушень, пов'язаних з незаконним поводженням зі зброєю, боєприпасами та вибуховими речовинами на 13%; розкритих кримінальних правопорушень у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів на 17%; на 49% правопорушень з використанням високих інформаційних технологій, також і онлайн шахрайство. Стабільний рівень підтримує вулична злочинність [30].

Наведена статистика демонструє негативну тенденцію зростання протиправних дій у різних сферах життєдіяльності, що, на нашу думку, може бути зумовлено низкою важливих факторів:

По-перше, економічні виклики, пов'язані зі збільшенням безробіття та економічною нестабільністю, створюють умови для зростання економічно зумовленої злочинності: зниження виробництва та збільшення економічного тиску призводять до послаблення соціальних структур, що закономірно порушує соціальну солідарність.

По-друге, збройний конфлікт характеризується наявністю «театру воєнних дій»: певні території знаходяться в епіцентрі бойових дій, зазнають значного руйнування та створюють необхідність для евакуації населення. Подібна обстановка спричиняє появу біженців – вразливої категорії осіб, які вимушені переселятися всередині країни до більш безпечних районів або виїжджати за кордон. Розрив соціальних зв'язків та втрата традиційних структур можуть

стати одним із чинників виникнення стану безпорадності та феномену напруження в соціальному середовищі. До того ж варто враховувати і психоемоційний стан, що має закономірну властивість впливати на рівень особистої моральності та сприйняття правової реальності.

По-третє, цифровізація продовжує набувати стрімких обертів, торкаючись практично кожної соціально важливої сфери. Розвиток інформаційних технологій має дуальний характер, що, у свою чергу, попри позитивну сторону прогресу, зумовлює трансформацію злочинності з переважним її зміщенням у кіберпростір.

Вищевикладене дозволяє сформувати науково-правову точку зору щодо динамічного розвитку злочинності як соціального феномену з характерним набуттям ознаки гібридності. Через різноманітність криміногенних проявів, правоохоронним органам стає доволі важко своєчасно реагувати на кримінальні правопорушення з необхідним урахуванням їхніх специфічних особливостей, оскільки функції поліцейської діяльності не обмежуються виключно виявленням та розслідуванням злочинів, торкаючись аспектів превентивності та інформаційності. Тому виникає закономірна потреба вдосконалення та підсилення взаємодії органів Національної поліції з громадськими об'єднаннями правоохоронної спрямованості.

Усвідомлюючи нагальне завдання, варто наголосити на тому, що сьогодні в Україні відбувається тенденція підвищення ролі громадянського суспільства в забезпеченні публічної безпеки та порядку. Зазначене стосується не тільки ГО як офіційно закріплених форм участі суспільства в контексті функціонуванні держави та захисті колективних інтересів, а й громадськості загалом.

Одним із ключових аспектів цієї тенденції є розвиток громадських організацій, що спрямовані на правозахисну та правоохоронну діяльність. Такі групи активно взаємодіють із правоохоронними органами, сприяючи створенню конструктивних механізмів взаємодії та обміну інформацією між громадою і поліцією.

Зокрема, посилення зазначеної взаємодії відбувається через впровадження стратегії community policing. У її контексті варто зазначити про програму «Поліцейський офіцер громади», уперше запроваджену в Україні в 2019 р. Поліцейським офіцером громади виступає представник правоохоронних органів, який працює та проживає на території своєї ділянки, приділяючи понад 80% свого робочого часу роботі в підконтрольному територіальному окрузі. Зазначена система створює сприятливі умови для налагодження партнерських відносин з місцевим населенням та розвитку громадських безпекових проєктів завдяки постійній присутності поліцейського на місцевості. Важливо підкреслити, що поліцейські офіцери громад не займаються забезпеченням публічної безпеки та порядку за межами населених пунктів, а їхні функції спрямовані переважно на здійснення запобіжних заходів [35; 162].

Гуцман М.С., розглядаючи питання сучасних тенденцій розвитку конструктивної взаємодії поліції та населення, зазначає, що сьогодні в Україні спостерігається процес посилення взаємодії органів Національної поліції з громадськістю, що зумовлюється переважно створенням серед населення відчуття реального контролю над рівнем злочинності, спричинених наявністю довгострокових стратегічних програм [28].

Коропатов О.М. та Медведенко С.В., досліджуючи деякі аспекти залучення Національною поліцією громадськості до правоохоронної діяльності, наголошують на тому, що сучасний процес взаємодії характеризується впровадженою системою заохочень. Відповідно до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», основними видами винагороди за активну роль представників громади у правоохоронних заходах є подяка, цінні подарунки та грошова винагорода, надання яких належить до компетенції органів Національної поліції, інших органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Законодавець передбачає право підприємств, установ та організацій заохочувати членів громадських формувань пільговими путівками до санаторію, додатково

сплачуваною відпусткою та іншими пільгами. За найактивнішу участь у забезпеченні громадського порядку члени громадських формувань отримують перевагу при вступі до закладів освіти системи МВС України та можливість прийняття на службу в поліцію. Цей підхід сприяє не лише зміцненню взаємодії між поліцією і громадою, але й мотивує громадян активно долучатися до справи забезпечення загального добробуту [36, с.153].

Заохочення виступають своєрідним позитивним підсилювачем, спрямованим на зняття напруження та побудови довіри між поліцією і громадою. Соціально-психологічні аспекти цього підходу полягають у створенні позитивного ставлення громадян до правоохоронних органів, що сприяє підвищенню їхньої мотивації та бажанню брати активну участь у забезпеченні публічної безпеки та порядку. Важливим аспектом є також можливість громадських організацій заохочувати своїх членів, надаючи додаткові відпустки, що створює додатковий соціальний статус для активних учасників ГОПС, зміцнюючи їхню роль у партнерстві з поліцією. Отже, простежується тенденція активного залучення громадськості до співпраці з правоохоронними органами в контексті забезпечення правопорядку.

Марчук А.В., у свою чергу, наголошує на тому, що взаємодія поліції з громадськістю конституює суттєвий аспект формування позитивного іміджу правоохоронних органів, що визначається переважно принципами, заснованими на вагомості індивідуальних інтересів громадян. Таким чином, можна зважати тенденцію визначення й урахування в усіх аспектах діяльності поліції особистих потреб та очікувань громадян. Така система акцентується на створенні партнерських відносин та порушує питання формування нового соціального розуміння: кожен поліцейський зобов'язаний відійти від критерію радикального суб'єктивізму та визначати успіх своєї професійної діяльності за внеском у вирішення актуальних суспільних проблем [38, с. 29].

Погоджуючись з наведеною думкою, зазначаємо, що важливим аспектом є з одного боку, урахування індивідуальних потреб громадян, а з іншого –

залучення громадськості до процесів прийняття рішень у сфері правопорядку. Сучасні підходи до цієї взаємодії базуються на принципах трансформаційного лідерства та інклюзивної участі. Забезпечуючи чіткі канали комунікації, поліція та громада можуть спільно вирішувати проблеми безпеки, визначати пріоритети та розробляти стратегії взаємодії [33, с.128].

Посилення значущості рівня довіри населення до системи правоохоронних органів простежується в багатьох країнах світу. Громадська думка стає вирішальним критерієм формування іміджу поліції, її суспільно-владного портрета. Свого роду сприйняття населенням поліцейської діяльності починає свідчити не тільки про налагоджену систему комунікацій, але насамперед про ефективність запровадженої роботи. Показники розкриття кримінальних правопорушень перестають «надихати» суспільство, сьогодні виключно рівень довіри свідчить про реальну розгалужену систему правоохоронної діяльності та її «правильний» з точки зору взаємодії з ГОПС стратегічний курс.

Саме за таких умов формується авторитет поліції та відбувається підвищення рівня соціальної справедливості. Поліцейський відступає від класичного «стража законності» і стає фасилітатором взаємодії правоохоронних органів і громадськості. Колективізм засуджує неправомірність та аморальність, сприяючи відновленню справедливості як утопічної мети існування будь-якої правоохоронної системи, тому реагування на злочинні прояви відбувається миттєво та своєчасно, а запобігання злочинній діяльності досягає своєрідного апогею превентивності ще на стадії готування до правопорушення.

Така тенденція в Україні почала простежуватися нещодавно. Суспільна думка набуває дедалі більшої значущості та починає ставати своєрідним чинником соціального контролю поліції. Наразі – усе ще на початковій стадії вказаної концепції.

Інститут громадського контролю за діяльністю поліції має на меті гарантування реалізації та захисту прав і свобод людини та громадянина, законних інтересів громадських об'єднань і організацій. Спрямовуючись на

врахування громадської думки, пропозицій і рекомендацій, громадський контроль демонструється як ефективний антикорупційний захід із своєрідним залученням громадян до оцінювання роботи поліції для підвищення рівня довіри населення до поліції та забезпечення тісної взаємодії з громадянським суспільством [27, с. 9; 152].

У розумінні вказаної концепції співпраця з громадськістю включає залучення ініціатив громадян та громадських об'єднань до оцінки й аналізу діяльності поліції з обов'язковою наявністю системи зворотного зв'язку, що дозволяє адаптувати стратегії поліції до реальних потреб громади. Взаємодія з інститутами громадянського суспільства сприяє формуванню раціональних механізмів громадського контролю та обміну інформацією між учасниками процесу. Суб'єктивна оцінка діяльності поліції та довіра населення до поліції у своїй сукупності зумовлюють підвищення рівня легітимності поліцейських органів.

Розглядаючи сучасні тенденції взаємодії поліції з ГОПС, варто зауважити про посилення превентивного спрямування правоохоронної діяльності, зокрема за допомогою співпраці з ГОПС. Особливим аспектом у зазначеному контексті виступає ювенальна поліція. Застосування такої концепції сприяє виявленню та реагуванню на фактори, що сприяють соціальній вразливості молодого покоління, забезпечуючи тим самим створення ефективних механізмів соціальної адаптації та запобігання викликам кримінальної активності серед неповнолітніх.

У такому контексті варто вказати на програми співпраці «Школа і поліція» та «Шкільний офіцер поліції», відповідно до яких школа і правоохоронний орган формують єдину команду з відповідним розширенням повноважень поліцейського на здійснення профілактичних заходів. Ключовим аспектом цієї співпраці є постійна якісна комунікація, а присутність поліцейського в шкільних закладах вважається індикатором проведення превентивних заходів, спрямованих на гарантування безпеки в школі та формування освітньо-

виховного середовища. З метою реалізації зазначених програм правоохоронці, які пройшли спеціальне навчання, призначаються та закріплюються за конкретними школами, частота візитів до яких визначається ризиками та потребами кожного освітнього закладу в профілактиці ризикованої поведінки та потенційних правопорушень [44, с. 32].

Спільна команда, створена шляхом об'єднання шкільних ресурсів і правоохоронців, базується на принципах горизонтальної взаємодії та інтегрованого підходу, що вимагає від співробітників поліції узгоджених дій, орієнтованих на індивідуальні потреби громади. Поліцейський як ключовий фігурант у такій системі повинен володіти не лише високим рівнем професійної компетентності, але й навичками управління соціальними ризиками та конфліктними ситуаціями. Рівень безпеки в школі визначається ефективним сприйняттям громадськістю школи, її освітянами та іншими зацікавленими сторонами результативної діяльності поліцейських офіцерів.

Ключовим чинником успіху в таких ініціативах є не лише вчасна реакція на ризики, але й побудова системної моделі взаємодії, спрямованої на запобігання конфліктам та правопорушенням у шкільному середовищі. Гарантування безпеки в школах стає, таким чином, не тільки завданням поліції, але й загальною відповідальністю, що розширює коло учасників у процесі формування безпечного освітнього середовища.

Також необхідно акцентувати увагу на патріотичному вихованні молоді у дусі високої свідомості й дисципліни, що є ключовим для формування стійких устоїв поведінки в суспільстві. Це може бути досягнуто через активну роботу з громадськістю, проведення інформаційних та освітніх заходів, а також сприяння взаєморозумінню й толерантності серед громадян. Указані основи стануть підвалинами розбудови ідей, на яких можуть у майбутньому функціонувати ГОПС. Таким чином, суспільство на певному етапі розвитку суспільної свідомості зможе стати самодостатньою спільнотою, яка зможе генерувати відповідні ГОПС з метою забезпечення та реалізації власних

інтересів на задоволення суспільного запиту на певний рівень публічної безпеки та порядку. У результаті цього підходу можна досягти не лише зменшення кількості правопорушень, але й підвищення якості взаємодії між суспільством та правоохоронними органами, що сприятиме стабільності та розвитку у суспільстві

Кримінально-виконавчим кодексом України визначено участь громадськості в процесі ресоціалізації та виправленні засуджених неповнолітніх шляхом створення піклувальних рад, персональний склад яких охоплює представників ГО, органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємств та громадян. Такі піклувальні ради забезпечують соціальний захист засуджених неповнолітніх у виховних колоніях; сприяють вирішенню питань, пов'язаних із поліпшенням становища засуджених неповнолітніх та захистом їхніх прав і законних інтересів; здійснюють заходи, спрямовані на покращення освітньо-виховного процесу, матеріально-технічної бази виховних колоній, а також вирішення питань трудового і побутового влаштування звільнених неповнолітніх [37, с.152].

Підвищення ролі громадських організацій та представників громади в процесі піклування та реабілітації засуджених неповнолітніх сприяє формуванню ефективних програм, спрямованих на поліпшення умов утримання, забезпечення доступу до якісної освіти та професійної підготовки для молоді. Залучення ГО та представників громади до роботи з батьківськими комітетами створює позитивне соціальне середовище, де різні сторони спільно працюють над реінтеграцією засуджених неповнолітніх.

В умовах воєнного стану в Україні спостерігається тенденція підвищення ролі інформаційних технологій у контексті взаємодії НПУ з ГОПС в забезпеченні публічної безпеки та порядку. Аспекти цієї взаємодії можна аналізувати крізь призму сучасних концепцій кібербезпеки та кіберфізичних систем. Використання ІТ управлінням та обміном інформацією між НПУ і ГОПС дозволяє створити інтегровану концепцію, що забезпечує ефективну

відповідь на виклики воєнного конфлікту. Однією з ключових складових цієї взаємодії є сучасні засоби комунікацій та системи обміну інформацією. Застосування цифрових платформ сприяє швидкому обміну даними між правоохоронними органами і громадськими структурами, що дозволяє оперативно реагувати на події та координувати заходи безпеки.

Як уже зазначалось нами раніше, за 2022 р. органами НПУ було розпочато 2230 кримінальних проваджень за фактами колабораційної діяльності [30]. Особливості такої протиправної роботи полягають у двох взаємопов'язаних аспектах. По-перше, воєнний конфлікт характеризується переважно своїм гібридним характером, що зумовлює існування інформаційної війни паралельно з традиційним збройним конфліктом. По-друге, колаборанти організовують свою роботу через мережу Інтернет, активно використовуючи новітні технології та засоби зв'язку для миттєвого обміну даними.

Фотографуючи стратегічно важливі для України об'єкти, злочинці передають медіа-файли за допомогою спеціальних пристроїв, посягаючи на національну безпеку та громадський порядок, наражаючи цивільне населення та громадськість на ймовірність здійснення подальшого враження зброєю. Такі особи вміло маскуються під цивільних осіб, практично не маючи специфічних чи характерних ознак. Єдине, що може слугувати своєрідним сигналом їхньої протиправної та суспільно небезпечної поведінки – підозріла поведінка.

Усвідомлюючи гібридний характер нагальних загроз, сучасна взаємодія правоохоронних органів з громадськістю активно реформується під інтерактивні та інформаційні можливості людства, відкриваючи спеціальні канали зв'язку, своєрідні «вікна діалогу» задля миттєвого обміну інформацією про виявленні злочинні прояви та підозрілу криміногенну активність. Такими «вікнами діалогу» виступають офіційні вебпортали правоохоронних органів, контактні телефонні лінії, мобільні додатки та інші спеціально створені інтерактивні інструменти. З урахуванням глобальних трендів цифрової трансформації та розвитку технологій стратегічне використання інновацій в ІТ

у контексті забезпечення публічної безпеки та порядку свідчить про визначення своєрідного успіху у взаємодії ПО з громадськістю в умовах гібридних загроз.

Аналізуючи вищевикладене, на нашу думку можна виокремити декілька ключових сучасних тенденцій взаємодії органів НПУ з ГОПС.

1. Законодавче врегулювання взаємодії. Зрозуміло, що будь-яка ефективна співпраця буде неможливою без нормативно-правового закріплення та адміністративно-правового забезпечення. Законодавче регулювання взаємодії поліції та ГО визначається загальним контекстом правозахисних норм, що забезпечують гармонізацію інтересів та обов'язків різних суб'єктів. Такі норми не лише визначають функції та повноваження поліції, але й ставлять перед нею завдання співпрацювати з громадськістю для забезпечення публічної безпеки та порядку.

Зокрема, поліція виступає в ролі виконавчого органу, який впроваджує стратегічні завдання правоохоронного сектору через реалізацію проактивних та реактивних заходів із запобігання правопорушенням та розкриття їх. Громадські об'єднання у свою чергу здійснюють контроль та нагляд за діяльністю поліції, вносять пропозиції щодо вдосконалення роботи та долучаються до вирішення нагальних проблем шляхом проведення громадських слухань, участі в інших формах концепції «відкритого діалогу», гарантованого національним законодавством. Варто зауважити, що основоположні засади такого партнерства закріплюються на нормативно-правому рівні, зокрема в Законі України «Про Національну поліцію» та враховують принципи відкритості, гласності та довіри.

Розглядаючи схильність будь-якої правової системи до реформувань, наголошуємо на тому, що новації переважно закріплюються на рівні законодавчих ініціатив, запроваджуючи цікаві стратегічні проєкти та надаючи їм при цьому офіційну підтримку уряду. Тому будь-які тенденції до змін будуть зумовлені адаптацією законодавства до викликів сучасності та глобалізаційних процесів у світі.

Аналіз чинних нормативних актів, що передбачають взаємодію поліції і громадських об'єднань правоохоронної спрямованості, зокрема положення Законів України: «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» [4], «Про основи національного спротиву» [5], «Про внесення змін до Закону України «Про основи національного спротиву» щодо надання можливості територіальній обороні виконувати завдання в районах ведення воєнних (бойових) дій» [49], Положення про добровольчі формування територіальних громад, затверджене постановою Кабінету Міністрів України [40] та ін., дає можливість запропонувати прийняти Закон України «Про громадські об'єднання правоохоронної спрямованості», у якому закріпити:

- поняття, завдання, принципи діяльності ГОПС;
- порядок створення, реєстрації, членства;
- порядок координації діяльності і підпорядкування ГОПС;
- склад ГОПС, до якого можуть долучатись іноземці;
- порядок застосування вогнепальної зброї та спеціальних засобів під час дії режиму воєнного стану;
- порядок залучання до членства в ГОПС осіб, які з не залежних від них причин покинули свої основні місця проживання;
- соціальний захист представників ГОПС, особливо під час дії режиму воєнного стану.

Покращенню взаємодії ОМС та поліції сприятиме розробка «Положення про взаємодію територіальних підрозділів поліції з органами місцевого самоврядування у сфері охорони публічної безпеки і порядку» та затвердження його наказом МВС України. У цьому документі, слід детально регламентувати та закріпити державний механізм взаємодії суб'єктів протидії правопорушенням у сфері охорони публічного порядку та безпеки як у звичайний період так і під час дії режимів надзвичайного та воєнного стану; визначити відповідальних суб'єктів координації взаємодії суб'єктів; визначити

хто з учасників зобов'язаний здійснювати контроль за станом належної взаємодії суб'єктів та проводити аналіз результатів спільної діяльності.

Також пропонується покращити правове врегулювання механізму взаємодії підрозділів поліції з органами місцевого самоврядування у сфері охорони публічного порядку та безпеки шляхом доповнення окремим розділом проекту закону «Про профілактику правопорушень», де б нормативно врегулювалися питання запобігання правопорушенням у сфері публічного порядку та безпеки, а також організації взаємодії у цьому органів публічної влади.

Слід підтримати такі пропозиції, однак вважаємо, що вирішити питання правового забезпечення взаємодії ОМС та поліції в відповідному положенні МВС не вирішить всіх питань, особливості та форми такої взаємодії мають бути прописані в Законах «Про органи місцевого самоврядування» та «Про Національну поліцію» та Стратегії безпекового середовища громад, яка має бути затверджена Указом Президента України нахшталт затвердження Стратегії національної безпеки України та Стратегії воєнної безпеки України, Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України, Стратегії кібербезпеки України, необхідність розробки і затвердження яких визначає Закон України «Про національну безпеку України».

2. Упродовж останніх років в Україні спостерігається розширення сфери співпраці правоохоронних органів з громадськістю. У період 2010–2014 рр. подібне партнерство відбувалось переважно в контексті формального інформування поліції про вчинення правопорушень та протиправних проявів, при чому передача інформації здійснювалась за встановленою формою в чітко визначеному порядку.

Сьогодні спостерігається реагування на сучасні виклики та врахування потреб населення, що зумовлює розширення взаємодії органів НПУ з ГО на превентивну та просвітницьку діяльність. Комунікація та партнерство стосуються сфер надання допомоги потерпілим від злочинів, проходження корекційних програм правопорушниками, організації освітніх заходів щодо

захисту прав людини та основоположних свобод тощо. Особлива увага приділяється незахищеним верствам населення та тим, хто в силу своєї психологічної незрілості нездатний у повній мірі усвідомити та надати оцінку криміногенним ситуаціям.

3. Упровадження нових форм та методів взаємодії поліції з громадськими об'єднаннями є актуальним напрямом розвитку сучасного публічного адміністрування. Ця тенденція визначається потребою вдосконалення механізмів партнерства для забезпечення ефективної взаємодії між поліцією і громадськістю.

Ключовими формами участі стали: громадські ради при органах поліції, як гарантія забезпечення інституту громадського контролю, піклувальні ради при виховних установах, органи пробації. Відповідні органи дозволяють обговорювати стратегічні питання публічної безпеки, вносити рекомендації та сприяти вирішенню конфліктів. У свою чергу постає об'єктивна можливість для населення вплинути на процес реабілітації неповнолітніх засуджених, допомагаючи забезпечити інтеграцію елементів громадянського суспільства у виховний процес.

У відповідь на сучасні виклики важливо враховувати інформаційно-технічні можливості для забезпечення публічної безпеки та порядку, що включає використання сучасних засобів електронного зв'язку, аналітики даних та інших інформаційних технологій для оперативного обміну інформацією.

4. Розвиток міжнародного співробітництва. Міжнародний досвід, безсумнівно, аналізується, і вдалі приклади застосування стратегічних проєктів впровадження управлінських рішень з елементами «е-демократії» в сектор публічної безпеки знаходять своє відображення в наукових рекомендаціях та пропозиціях. Вітчизняні правознавці аналізують ініціативність інших країн світу, запозичуючи деякі елементи для української правової системи. «Поліцейський офіцер громади» є одним із прикладів аналогії японської системи Кобан. Польські «Телефони довіри» знаходять своє відображення у

вигляді спеціальних контактних ліній зв'язку різних спрямованостей. Ураховуючи транснаціональність певної категорії кримінальних правопорушень, міжнародна співпраця стає необхідним елементом сучасних тенденцій існування та розвитку взаємодії правоохоронних органів і ГО.

Таким чином простежується низка ключових тенденцій у контексті взаємодії правоохоронних органів і громадськості. Зрозуміло, що партнерство зумовлено головною метою – забезпеченням та підтриманням правопорядку, установленням певної стабільності в суспільстві та створення атмосфери захищеності від криміногенних факторів. Колективізм, властивий кожному соціуму, до того ж в умовах демократичного устрою, впливає на нагальну й особливу потребу суспільства брати участь в управлінні державою, мати певний вплив на стратегічно важливі рішення та визначати своєрідний курс – напрям розвитку громади з урахуванням суспільної думки.

Таким компромісом у контексті забезпечення правопорядку стає партнерство органів НПУ і ГОПС. Останні керуються вищевикладеними нагальними потребами, тоді як перші відчують гостру необхідність у «другому фронті» правоохоронної діяльності. Криміногенні прояви багатогранні та різноманітні в силу свого особливого характеру: у своїй сукупності посягають на різні об'єкти одночасно, використовуючи новітні технології й засоби. Злочинність як феномен та негативне явище завжди буде існувати в суспільстві, проте таке існування не зупиняється в одній конкретній точці свого розвитку: злочинність розвивається разом із самим людством, засвоюючи спеціальні та специфічні знання з метою використання їх для подальшого вчинення неправомірних дій та задоволення індивідуальних потреб аморального суб'єктивізму.

Отже, реагуючи на небезпеку, держава залучає громадськість у процес забезпечення публічної безпеки та порядку, усвідомлюючи ефективність колективізму та підвищеного рівня суспільної відповідальності в контексті правоохоронної діяльності. Сучасні тенденції свідчать про неймовірну

властивість превентивності впливати на криміногенність: завчасне виявлення негативних соціокультурних чинників спроможне їх блокувати, перешкоджаючи появі кримінальних правопорушень на етапі планування.

Громадськість демонструє вражаюче реагування на неправомірні дії. Тому поліція отримує здатність своєчасно виявити правопорушення та припинити його вчинення лише за допомогою ефективно наданої інформації. Таким чином, взаємодія НПУ та ГОПС продемонструвала блискучий тандем у процесі підтримання національної безпеки України.

ВИСНОВКИ

Досліджуючи питання про удосконалення діяльності правоохоронних органів в Україні у сфері забезпечення громадського порядку в сільській місцевості робимо висновки:

- вивчення вітчизняного досвіду щодо взаємодії поліції з органами місцевого самоврядування за результатом аналізу чинних нормативно-правових актів дає підстави зробити висновок, що діяльність правоохоронних органів, зокрема поліції та органів місцевого самоврядування відбувається на засадах співпраці та взаємодії. До напрямів їхньої взаємодії можна віднести такі: нормотворчий, правоохоронний, правозастосовчий, виховний, інформаційний, матеріально-технічне забезпечення;

- проблема модернізації сучасної системи місцевого самоврядування в Україні набуває нового концептуального змісту. Її розв'язання сприятиме вирішенню важливих для населення питань у межах регіону;

- формування та побудова високоефективної роботи поліції та місцевого самоврядування передбачає постійне висування нових задач та прийняття нових нормативно-правових актів, що визначають обсяг функцій і характер завдань, що виконуються на різних рівнях управління системи правоохоронних органів;

- з метою ефективного вирішення поставлених перед поліцією та органами самоврядування соціально значущих завдань, пов'язаних із захистом прав та інтересів осіб і населення, забезпеченням їх безпеки, потрібно внести поправки до чинних нормативно-правових актів, що регулюють діяльність органів внутрішніх справ, у частині розширення повноважень поліції з надання допомоги громадянам (в рамках своєї компетенції);

- удосконалення організації та функціонування місцевого самоврядування в Україні вимагає певного коригування засадничих положень, визначених Конституцією та законами України. Адже вітчизняна суспільно-політична і соціально-економічна практика досить часто виявляє прогалини і суперечності

нормативної моделі. Внаслідок цього не повною мірою реалізується потенціал самоврядування як раціонального засобу участі населення у вирішенні питань місцевого значення;

- як свідчить практика, на даний час на низькому рівні знаходиться організація правової освіти членів громадських об'єднань та навчання їх формам і методам боротьби зі злочинністю. Залишає бажати кращого й матеріально-технічне забезпечення такої діяльності, що, звісно, заважає залученню нових членів до громадських формувань правоохоронної спрямованості;

- з метою якісного реформування правоохоронної системи в Україні та підвищення ефективності діяльності поліції у сфері протидії злочинності на сучасному етапі дуже важливою є співпраця з громадськістю (населенням), удосконалення дій громадських формувань з охорони публічного порядку, участь поліції у вирішенні проблем певної території, в межах якої мешкає громада;

- з метою якісного реформування правоохоронної системи в Україні та підвищення ефективності діяльності поліції у сфері громадського порядку на сучасному етапі дуже важливою є співпраця з органами самоврядування, удосконалення дій громадських формувань з охорони публічного порядку, участь поліції у вирішенні проблем певної території, в межах якої мешкає громада. Адже вдосконалення взаємодії поліції з населенням на партнерських засадах є необхідною умовою існування довіри громадян до правоохоронних органів зокрема та до органів державної влади в цілому;

- успішна організація діяльності щодо запобігання злочинності поліцією залежить не лише від чіткого правового регулювання всіх видів і форм запобігання, а й від ефективної взаємодії всіх підрозділів поліції з іншими суб'єктами протидії злочинності. Під час здійснення своєї діяльності щодо протидії злочинності структурні підрозділи Національної поліції України взаємодіють у різноманітних формах з органами державної влади, органами

місцевого самоврядування, а також громадськістю, на які в силу чинного законодавства покладено окремі функції щодо правопорядку.

Вивчення зарубіжного досвіду організаційно-правового забезпечення взаємодії поліції з інститутами громадянського суспільства надало можливість запропонувати втілення його позитивних аспектів у діяльність Національної поліції: 1) урахування громадських та волонтерських ініціатив у сфері правопорядку та правозахисній діяльності (Велика Британія); 2) наявність окремого органу, до сфери управління якого належить профілактична діяльність із запобігання правопорушенням (ФРН); 3) упровадження інформаційної підсистеми для взаємодії з громадськістю (ФРН); 4) функціонування товариств підтримки національної безпеки (Польща); 5) професійний рівень працівників поліції має вагомe значення для їхньої ефективної роботи, а також співпраці з населенням (Швеція), для чого пропонуємо приділити більшу увагу підготовці, підвищенню кваліфікації та перепідготовці поліцейських; 7) застосування «Теорії розбитих вікон» (США, Велика Британія та Німеччина).

Проведений аналіз сучасного стану реалізації форм взаємодії органів поліції з органами місцевого самоврядування, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями дає підстави зробити певні висновки, що наряду з позитивними результатами мають місце і недоліки, а саме: більшість оформлених планів та розроблених спільних заходів носять формальний характер; зустрічаються факти низької виконавчої дисципліни, серед призначених відповідальних осіб; мають місце випадки відсутності проведення звітувань перед громадою відповідальних працівників поліції; низька ефективність співпраці територіальних підрозділів поліції з громадськими формуваннями з охорони правопорядку; невисокий рівень якості право виховної роботи тощо.

Для усунення наведених недоліків у механізмі взаємодії суб'єктів та покращення її результатів, на нашу думку, необхідно провести наступні заходи:

- 1) прийняти Закон України «Про громадські об'єднання правоохоронної спрямованості»;
- 2) внести зміни та доповнення до Кодексу України про адміністративні правопорушення:
 - доповнити назву та перший абзац ст. 185 словами «член добровольчого формування територіальної громади» та викласти їх в такій редакції: «Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця, члена добровольчого формування територіальної громади», «Злісна непокоря законному розпорядженню або вимозі поліцейського при виконанні ним службових обов'язків, а також вчинення таких же дій щодо члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, військовослужбовця або члена добровольчого формування територіальної громади у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку».
 - підпункт 9) ст. 255 доповнити абзацом «члени добровольчого формування територіальної громади (статті 92, 152, 154, 160, 1751 , 179, 1857)»;
- 3) внести зміни та доповнення до Закону України «Про Національну поліцію»:
 - доповнити п. 1 ст. 11 словами «громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону» та «добровольче формування територіальної громади» та викласти його в такій редакції: «Діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами, громадськими об'єднаннями, громадськими формуваннями з охорони громадського порядку і державного кордону та добровольчими формуваннями

територіальної громади на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб»;

4) внести зміни та доповнення до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»:

- доповнити частину 8 ст. 14 словами: «за винятком періоду дії воєнного стану на всій території України або в окремих її регіонах» та викласти її таким чином: «Членам громадського формування забороняється під час виконання своїх обов'язків з охорони громадського порядку і державного кордону використовувати холодну та вогнепальну зброю, також і мисливську, яка згідно із чинним законодавством перебуває в їхньому особистому користуванні, за винятком періоду дії воєнного стану на всій території України, або в окремих її регіонах»;

- доповнити частину 3 ст. 3 словами: «а в період дії воєнного стану на всій території України, або в окремих її регіонах Силам територіальної оборони Збройних сил України» та викласти її в такій редакції: «Повсякденна (оперативна) діяльність таких формувань організовується, спрямовується і контролюється відповідними органами Національної поліції, підрозділами Державної прикордонної служби України, а в період дії воєнного стану на всій території України, або в окремих її регіонах Силам територіальної оборони Збройних Сил України»;

5) внести зміни та доповнення до Закону України «Про громадські об'єднання»:

- доповнити частину 2 ст. 1 словами: «Окремими формами громадських об'єднань є громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону та добровольчі формування територіальної громади, діяльність та правовий статус яких визначається відповідно до чинного законодавства України» та викласти її в такій редакції: «2. Громадське об'єднання за організаційноправовою формою

утворюється як громадська організація або громадська спілка. Окремими формами громадських об'єднань є громадські формування з охорони громадського порядку і державного кордону та добровольчі формування територіальної громади, діяльність та правовий статус яких визначається відповідно до чинного законодавства України»;

- б) розробити «Положення про взаємодію територіальних підрозділів поліції з органами місцевого самоврядування у сфері охорони публічної безпеки і порядку» та затвердити його наказом МВС України. У цьому документі слід детально регламентувати та закріпити державний механізм взаємодії суб'єктів протидії правопорушенням у сфері охорони публічного порядку та безпеки як у звичайний період так і під час дії режимів надзвичайного та воєнного стану; визначити відповідальних суб'єктів координації взаємодії суб'єктів; визначити хто з учасників зобов'язаний здійснювати контроль за станом належної взаємодії суб'єктів та проводити аналіз результатів спільної діяльності.

Таким чином, на підставі викладеного варто зазначити, що на сьогодні вкрай актуальною залишається проблема покращення взаємодії правоохоронних органів із громадськістю у запобіганні злочинності. Вона потребує подальшої розробки нових форм і методів взаємодії шляхом використання позитивного зарубіжного досвіду такої діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <http://surl.li/tcsi> (дата звернення: 01.02.2025).
2. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України: постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-п#Text> (дата звернення: 01.02.2025).
3. Фатхутдінов, В. (2016). Адміністративно-правове регулювання у сфері громадської безпеки в Україні. Київ: Освіта України. с. 329. (Україна).
4. Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону: Закон України від 22.06.2000 № 1835-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1835-14#Text> (дата звернення: 01.02.2025).
5. Про основи національного спротиву: Закон України від 16.07.2021 № 1702-IX. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T211702?an=29> (дата звернення: 01.02.2025).
6. Про затвердження Інструкції про взаємодію правоохоронних органів у сфері боротьби з організованою злочинністю: наказ МВС, ЦУ СБУ від 10.06.2011 № 317/235. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/re19560?an> (дата звернення: 01.02.2025).
7. Про затвердження Порядку електронної інформаційної взаємодії Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України та центральних органів виконавчої влади, діяльність яких спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України : Наказ СБУ, МВС від 13.10.2022 №360/657. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1327-22#Text> (дата звернення: 01.02.2025).
8. Барба, В. (2018). Нормативно-правове регулювання взаємодії територіальних підрозділів Національної поліції та органів місцевого самоврядування у сфері забезпечення публічної безпеки та порядку. Lex Portus, 3, 6983. <https://doi.org/10.26886/2524-101X.3.2018.5> (Україна).

9. Крищенко, А. (2017). Взаємодія Національної поліції з іншими суб'єктами забезпечення у сфері забезпечення публічної безпеки. Науковий вісник публічного та приватного права. Вип. 4. С. 164–170. (Україна).

10. Шмоткін О. В. Філософсько-правові аспекти діяльності Служби безпеки України по забезпеченню прав особи. Наукові праці Одеської національної юридичної академії. 2009. Т. 8. С. 270–277.

11. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15.04.2014 № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>.

12. Лазур Я. В. Специфіка адміністративно-правового механізму забезпечення прав і свобод людини у сфері публічного управління: засоби, форми, методи. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки. 2015. Вип. 5. Т. 3. С. 11–14.

13. Лазур Я. В. Забезпечення прав і свобод громадян України у сфері публічного управління: адміністративно-правовий механізм: монографія; Ін-т законодавства Верховної Ради України. Київ: Четверта хвиля, 2010. 283 с.

14. Асоціація українських моніторів дотримання прав людини в діяльності правоохоронних органів // Громадська правозахисна організація. URL: <https://umdp.info>.

15. Центр прав людини ZMINA // Громадська правозахисна організація. URL: <https://zmina.ua>.

16. Центр демократії та верховенства права // Аналітично-адвокатський центр. URL: <https://cedem.org.ua>.

17. Про затвердження Національного плану дій з реалізації Конвенції про права осіб з інвалідністю на період до 2025 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 07.04.2021 № 285-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/285-2021-p#Text>.

18. Особливості реалізації національних превентивних механізмів у форматі «Омбудсман +»: аналіз міжнародного та національного досвіду:

Аналітичний огляд / Ю. Л. Белоусов, В. О. Гацелюк, Н. С. Кульчицький, О. А. Мартиненко // за заг. ред. Ю. Л. Белоусова. Київ : Атіка, 2012. 96 с.

19. Документи двостороннього співробітництва / Офіційний вебсайт Місії України при НАТО. URL: <https://nato.mfa.gov.ua/dokumenty/dokumenty-dvostoronnoho-spivrobitnictva>.

20. Угода про безпеку між Урядом України і Організацією Північноатлантичного Договору від 13.03.1995. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_002#Text.

21. Імплементція Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини в національну правову систему України. Міністерство юстиції України. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_14104.

22. Тітко Е. Цивільно-військові адміністрації як основна форма місцевого самоврядування в зоні конфлікту. Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Юридичні науки. Вип. 1(2). 2107. С. 180–184.

23. Кейдалюк В.О. Міжнародний досвід взаємодії поліції та громадськості. Південноукраїнський правничий часопис. 2022. № 1-2. С. 94 – 98.

24. Кейдалюк В.О. Особливості зарубіжного досвіду правового регулювання та форм реалізації взаємодії поліції та суспільства. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 12. С. 257–263.

25. Анісімов К.І. Взаємодія поліції та територіальних громад на засадах партнерства: адміністративно-правовий вимір: дис. ... д-ра філософії: 081. Кропивницький, 2023. 215 с.

26. Бандурка О.М., Соколов В.О., Московець В.І. Партнерські взаємовідносини між населенням та міліцією: підручник. К.: НАВС, 2003. 268 с.

27. Братель С.Г. Громадський контроль за діяльністю міліції : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. К., 2007. 22 с.

28. Гуцман М.С. Сучасні тенденції розвитку конструктивної взаємодії поліції та населення. Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі. Матеріали круглого столу. Львів, 2017. С. 22–25.

29. Зарубіжний досвід організації взаємодії поліції з органами місцевого самоврядування в контексті децентралізації державної влади : науково-методичні рекомендації / К.Л. Бугайчук, В.А. Гузь, І.О. Святокум та ін. Харків : ХНУВС, 2015. 44 с.

30. Звіт Національної поліції України про результати роботи у 2022 році. Офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів України.

31. Гусєв А.І., Костова Ю.Б., Крестовська Н.М., Семікоп Т.Є., Терещенко І.Г., Шмеріга В.І. Ювенальна юстиція. Навчальний посібник. Одеса: ОЮІ ХНУВС, 2006. С. 41-42.

32. Кадала В.В. Роль територіальних громад у забезпеченні охорони прав, свобод і законних інтересів громадян. Правовий часопис Донбасу. 2018. № 2 (63). С. 45–49.

33. Кейдалюк В.О. Деякі аспекти зарубіжного досвіду взаємодії поліції та суспільства. Актуальні питання адміністративного права та процесу: 190 матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Маріуполь, 03 груд. 2021 р.). Маріуполь: ДДУВС, 2021. С.125–130.

34. Колодяжний М. Г. Досвід Великої Британії у використанні громадськості щодо запобігання злочинності. Форум права. №3. 2013. С. 317–323.

35. Корнієнко М.В., Любчик В.Б. Нормативно-правове забезпечення діяльності патрульного поліцейського: Хрестоматія. Одеса: ОДУВС, 2021, 131 с.

36. Коропатов О.М., Медведенко С.В. Деякі аспекти залучання Національною поліцією України громадськості до правоохоронної діяльності. Роль та місце правоохоронних органів у розбудові демократичної правової

держави: матеріали XII міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. Одеса, 2020. С. 151-154.

37. Кримінально-виконавче право України: навчальний посібник. за ред. А.Х. Степанюка. К.: Юрінком Інтер, 2008. С. 152–153.

38. Марчук А.В. Суспільна думка як соціальний контроль поліції. Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі: матеріали круглого столу (м. Львів, 23 лис. 2017 р.). Львів: ЛьвДУВС, 2017. С. 28–31.

39. Музичук О. М. Організаційно-правові основи участі громадян в охороні громадського порядку і боротьбі з правопорушеннями: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / Нац. Ун-т внутр. справ. Харків, 2003. 162 с.

40. Положення про добровольчі формування територіальних громад: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29.12.2021. № 1449.

41. Положення про організацію та несення служби з охорони дипломатичних представництв, консульських установ іноземних держав, представництв міжнародних організацій в Україні військовими частинами і підрозділами Національної гвардії України. затверджено наказом МВС України від 02.02.2016. № 74.

42. Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України: затверджено наказом МВС України від 11.11.2010 № 550.

43. Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України від 24.02.2022. № 64/2022.

44. Проців В.І. Взаємодія відділу зв'язків з громадськістю управління патрульної поліції у м. Львові ДПП з навчальними закладами. Проєкт «Шкільний офіцер поліції» як форма просвітницько-профілактичної діяльності серед молоді. Сучасні стратегії та перспективи оптимізації взаємодії поліції і населення в соціумі. Матеріали круглого столу. Львів, 2017. С. 31-35.

45. Рекомендація Rec (2001) 10 Комітету Міністрів державам-учасницям Ради Європи «Про Європейський кодекс поліцейської етики» Ухвалена Комітетом міністрів 19 вересня 2001 р.

46. Римський статут міжнародного кримінального суду. Міжнародний договір від 17.07.1998.

47. Сенік С.В. Адміністративно-правове регулювання обігу інформації з обмеженим доступом в інформаційно-телекомунікаційних системах Національної поліції : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2021. 212 с.

48. Сенік С.В. До питання способів дослідження інформаційної діяльності Національної поліції. Теорія та практика протидії злочинності у сучасних умовах : збірник тез Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 9 листоп. 2018 р.). Львів : ЛьвДУВС, 2018. С. 179–180.

49. Про внесення змін до Закону України «Про основи національного спротиву» щодо надання можливості територіальній обороні виконувати завдання в районах ведення воєнних (бойових) дій: Закон України від 03.05.2022. № 2237-IX.

50. In the office of Constable Robert Mark. Published by Collins. 1978.

51. Zierke J. Welche Eingriffsbefugnisse benötigt die Polizei. Datenschutz und Datensicherheit. Helt 6. 1996. P. 322

52. Шадська У.С. Безпека громади: пошук спільних рішень : посібник. К., 2018. 154 с.

53. Субота С.І. Сучасні наукові уявлення щодо взаємодії громадянського суспільства і поліцейських структур. Право і безпека. 2015. №3 (58). С. 103-108.

54. Sir Robert Peel's Principles of Law Enforcement URL: https://www.durham.police.uk/AboutDocuments/Peels_Principles_Of_Law_Enforcement.pdf

55. Special constables. Офіційний портал Metropolitan Police: веб-сайт. URL: <https://www.met.police.uk/car/careers/met/policevolunteerroles/special-constable/special-constable-overvie>
56. Metropolitan Police Crime Mapping. Офіційний портал Metropolitan Police: веб-сайт. URL: <https://www.met.police.uk/>
57. Crime Victim Assistance Program. Офіційний портал Департаменту поліції Нью-Йорка: веб-сайт.
58. Community Policing Handbook. Офіційний портал «Децентралізації»: вебсайт. URL: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/733/Community_Policing_Handbook_web_1304.pdf.
59. Шостко О.Ю. Теорії причин злочинності неповнолітніх у сучасній американській кримінології. К.: Право, 2013. 48 с.
60. New York City Police Department. Офіційний портал New York City Police Department: веб-сайт. URL: <https://www1.nyc.gov/site/nypd/bureaus/patrol/neighborhood-coordinationofficers.page>.
61. Babl S. Kriminalpraevention in Pol Deutschland und Europa. Akteure, Modelle und Elb Projekte. Ausgewihlte Dokumente aus dem InfopoolPraevention aktualisierte und Gl fortgeschriebene Ausgabe. Bundeskrimiralamt, 1993. 96 p.
62. Joseph A. Schafer, Beth M. Huebner Citizen perceptions of police services: race, neighborhood context, and community policing. Police quarterly: vol. 6 №. 4, december 2003, p. 440–468.
63. Stowarzyszenie Wspierania Bezpieczeństwa Narodowego. Офіційний портал Stowarzyszenie Wspierania Bezpieczeństwa Narodowego: веб-сайт.
64. Юнін О.С. Зарубіжний досвід організації діяльності підрозділів поліції і можливості його застосування в Україні: монографія. Харків: Панов, 2015. 432 с.
65. Державне управління в Україні / за заг. ред. Д-ра юрид. наук, проф. В. Б. Авер'янова. К.: СОМІ, 1999. 266с.